

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาและค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรม
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์

ความหมายของเชาวน์อารมณ์

คำว่า Emotional Intelligence หรือ Emotional Quotient ยังไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอนในภาษาไทย จึงมีผู้ใช้คำเรียกที่แตกต่างกันไป เช่น สติอารมณ์ เชาวน์อารมณ์ ความฉลาดทางอารมณ์ ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ อัจฉริยะทางอารมณ์ วุฒิภาวะทางอารมณ์ ปัญญาอารมณ์ ปรีชาเชิงอารมณ์ เป็นต้น ซึ่งทุกคำก็ล้วนแต่มีจุดมุ่งหมายและความหมายเดียวกัน ในที่นี้ ผู้วิจัยขอใช้คำว่า “เชาวน์อารมณ์” สำหรับในการกล่าวถึง Emotional Intelligence หรือ Emotional Quotient หรือเรียกโดยย่อว่า EQ ซึ่งมีผู้รู้ได้ให้ความหมายของเชาวน์อารมณ์เอาไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

เมเยอร์และซาโลเวย์ (Mayer and Salovey, 1990, อ้างใน วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542 น.60) ให้ความหมายของเชาวน์อารมณ์ไว้ว่า เป็นความสามารถในการรับรู้ ประเมิน และแสดงอารมณ์ออกมาได้อย่างเหมาะสม เข้าถึง และหรือสร้างความรู้สึกที่ดี ที่เกื้อกูลความคิดได้ เข้าใจอารมณ์ และกระบวนการของอารมณ์ได้ดี คิดใคร่ครวญ และควบคุมภาวะอารมณ์ได้ดี ในทางที่ส่งเสริมความเจริญงอกงามของสุขภาพจิตและเชาวน์ปัญญา

บาร์ออน (Bar-On, 1997, p.14) ได้ให้นิยามของเชาวน์อารมณ์ไว้ในคู่มือแบบวัดเชาวน์อารมณ์ที่เขาสร้างขึ้นว่า เป็นชุดของความสามารถ สมรรถนะและทักษะทางจิตพิสัย (Affective Domain) ที่ส่งผลต่อความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในการต่อสู้กับข้อเรียกร้อง

และแรงกดดันต่างๆ ที่มาจากสภาวะสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการมีสุขภาพจิตที่ดีและการประสบความสำเร็จในชีวิต

คูเปอร์และซาวาฟ (Cooper & Sawaf, 1997, p.324) ได้ให้ความหมายของเชาวน์อารมณ์ไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้ เข้าใจ และมีไหวพริบในการประยุกต์ใช้พลังทางอารมณ์ซึ่งเป็นรากฐานของพลังงานของมนุษย์ เพื่อทำความเข้าใจตนเองและผู้อื่นซึ่งอยู่แวดล้อมตนเองได้

โกลแมน (Goleman, 1998, p.317) ให้ความหมายเชาวน์อารมณ์ไว้ว่า เป็นความสามารถในการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและความรู้สึกของผู้อื่น จนสามารถบริหารหรือจัดการกับอารมณ์ของตนเพื่อเป็นแรงจูงใจในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542, น.19) ให้ความหมายของเชาวน์อารมณ์ ว่าเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความรู้เท่าทันในท่วงที และความเปลี่ยนแปลงในอารมณ์ของตนเองและคนอื่นที่สามารถประเมินเป็นช่วงค่าของตัวเลขได้ อารมณ์สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลให้การกระทำของมนุษย์ให้มีเหตุผลมากขึ้น ผิดพลาดน้อยลง ในความเป็นจริงชีวิตจะเป็นสุขได้ สำเร็จได้นั้น ผู้คนต้องมีเชาวน์ปัญญาอารมณ์

กรมสุขภาพจิต (2543, น.1) ให้ความหมาย เชาวน์อารมณ์ ว่าเป็นความสามารถทางอารมณ์ของบุคคลที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข

จากความหมายทั้งหมดที่กล่าวมา พอจะสรุปได้ว่า เชาวน์อารมณ์ หมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะตระหนัก รับรู้และเข้าใจถึงความรู้สึก ความนึกคิด ตลอดจนอารมณ์ทั้งของตนเองและของผู้อื่น สามารถควบคุมจัดการกับอารมณ์ และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมและถูกกาลเทศะ เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุข

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์

ในเรื่องของแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์นี้ มีผู้สนใจศึกษาและแสดงทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

แนวคิดของเมเยอร์และซาโลเวย์

เมเยอร์และซาโลเวย์ (Mayer and Salovey, 1990, อ้างใน วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, 2542, น.60-62) ได้แสดงทัศนะว่าเชาวน์อารมณ์เป็นเรื่องของการปรับตน ใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ

1. การรู้จักภาวะอารมณ์ของตน (Appraisal and expression of emotion) คือ การประเมินภาวะอารมณ์ได้อย่างถูกต้องและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม การที่บุคคลสามารถรับรู้ระบุและจำแนกภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นในตนได้ เป็นปัจจัยนำที่เชื่อมต่อความสามารถในการปรับตัวที่แสดงออกทางอารมณ์ เช่น เด็กสามารถรับรู้ภาวะอารมณ์ที่แสดงออกทางสีหน้าได้อย่างถูกต้องแปรผันตามระดับอายุ คือยิ่งโตขึ้นก็จะยิ่งรับรู้อารมณ์ได้ถูกต้องมากขึ้น

2. การควบคุมอารมณ์ (Regulation of emotion) คือ การกำกับดูแลภาวะอารมณ์ทั้งของตนเองและผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งในแง่ของกายกรรม วลีกรรม และมนิกรรม

3. การใช้เขาวนอารมณ์ (Utilization of emotion) คือ ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากภาวะอารมณ์ของตนในการแก้ไขปัญหา หรือช่วยในการปรับตัว

ต่อมาในปี ค.ศ.1997 เมเยอร์และซาโลเวย์ ได้ปรับปรุงแนวคิดและการให้นิยามของเขาเพิ่มขึ้น และเสนอว่าเขาวนอารมณ์ประกอบด้วยทักษะในการปรับตัว 4 ขั้นตอน ตามลำดับดังนี้

1. ความสามารถในการรับรู้ การประเมินและการแสดงออกของภาวะอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม หมายถึง ความสามารถในการระบุว่าตนเองและผู้อื่นมีความรู้สึกอย่างไร

2. ความสามารถของอารมณ์ในการกระตุ้นความคิด หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และใช้อารมณ์ของตนรับรู้ที่จะช่วยในการเข้าใจว่าตนเองและผู้อื่นคิดและมีความรู้สึกอย่างไร

3. การเข้าใจ การวิเคราะห์ และการใช้ความรู้สึกเกี่ยวกับอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจว่าสิ่งใดเกิดขึ้นกับอารมณ์ของตนเอง โดยอาจจะมึระดับความเข้มข้นมากขึ้น เข้าใจว่าคนจะมีปฏิกิริยาต่อภาวะอารมณ์ที่แตกต่างกันอย่างไร เข้าใจว่าอารมณ์ที่ซับซ้อนเป็นส่วนหนึ่งของเขาวนอารมณ์ ซึ่งอารมณ์ที่มีความซับซ้อนจะเกิดจากการรวมกันของอารมณ์ที่ซับซ้อนน้อยกว่าหลายอารมณ์ นอกจากนี้ยังเข้าใจลูกโซ่ของอารมณ์ว่ามีผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงอย่างไรจากภาวะอารมณ์หนึ่งไปยังภาวะอารมณ์อื่นๆ

4. การคิดใคร่ครวญและการควบคุมอารมณ์ของตน เพื่อพัฒนาความมั่งคั่งด้านเขาวนปัญญา และอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นโดยรู้สึกถึงภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้น และใช้ความรู้สึกนั้นประกอบการตัดสินใจได้ดีขึ้น การแสดงอารมณ์บางอย่างเป็นประโยชน์ในระยะเวลาอันสั้น แต่หากมีการกำหนดและควบคุมให้ดีแล้วอารมณ์ดังกล่าวจะมีประโยชน์มากขึ้นในระยะยาวอีกด้วย

เมเยอร์และซาโลเวย์ เห็นว่ากระบวนการของเขาวนอารมณ์ควรพัฒนาจากขั้นแรกๆ ซึ่งไม่ซับซ้อนไปสู่กระบวนการของจิตใจที่บูรณาการกันอย่างดีมากขึ้นไปเรื่อยๆ ไป จะเห็นได้ว่าในแต่ละขั้นจะมีระดับขีดความสามารถของเขาวน 4 ระดับ จากง่ายไปสู่ยากเช่นกัน

แนวคิดของบาร์ออน

บาร์ออน (Bar-On, 1997) ได้แบ่งองค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ ออกเป็น 5 ด้าน แบ่งย่อยเป็น 15 คุณลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ทักษะภายในบุคคล (Intrapersonal Skills) ประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ ได้แก่
 - 1.1 การนับถือตนเอง (Self-Regard)
 - 1.2 การตระหนักรู้ตนเองทางอารมณ์ (Emotional Self-Awareness)
 - 1.3 การกล้าแสดงออก (Assertiveness)
 - 1.4 ความเป็นอิสระ (Independence)
 - 1.5 การบรรลุสู่ความสำเร็จตนเอง (Self-Actualization)
2. ทักษะระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่
 - 2.1 ความเข้าใจผู้อื่น (Empathy)
 - 2.2 ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility)
 - 2.3 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship)
3. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ได้แก่
 - 3.1 การเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ และตีความได้ถูกต้องตามความเป็นจริง (Reality Testing)
 - 3.2 ความยืดหยุ่น (Flexibility)
 - 3.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา (Problem Solving)
4. การจัดการกับความเครียด (Stress Management) ประกอบด้วย 2 คุณลักษณะ ได้แก่
 - 4.1 ความทนทานต่อความเครียด (Stress Tolerance)
 - 4.2 การอดกลั้น (Impulse Control)
5. สภาวะอารมณ์ทั่วไป (General Moods) ประกอบด้วย 2 คุณลักษณะ ได้แก่
 - 5.1 การมองโลกในแง่ดี (Optimism)
 - 5.2 ความสุข (Happiness)

แนวคิดของคูเปอร์และซาวาฟ

คูเปอร์และซาวาฟ (Cooper and Sawaf, 1997) ได้เสนอกรอบแนวคิดของเชาวน์อารมณ์ว่าประกอบไปด้วยหลักสำคัญ 4 ด้าน ซึ่งในแต่ละหลักก็จะมี 4 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

1. ความรู้ทางอารมณ์ (Emotional Literacy) หมายถึง รู้จักอารมณ์ของตนเองรู้ และไวเท่าทันว่าอารมณ์ของตนผันแปรไปเช่นไร ประกอบด้วย

- 1.1 ความซื่อสัตย์ทางอารมณ์
- 1.2 การสร้างพลังอารมณ์
- 1.3 การรับผลย้อนกลับของอารมณ์
- 1.4 ความสามารถหยั่งรู้ตามความเป็นจริง

2. ความเหมาะสมทางอารมณ์ (Emotional Fitness) หมายถึง การปรับวางอารมณ์ ของตนได้อย่างยืดหยุ่น รู้กาลเทศะแม้เผชิญความลำบากใจ ประกอบด้วย

- 2.1 การสร้างความเชื่อถือได้ให้เกิดแก่นตน
- 2.2 การมีความเชื่อ ศรัทธา และมีความยืดหยุ่น
- 2.3 การสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา ไม่พอใจที่จะอยู่กับที่
- 2.4 การกลับคืนสู่สภาพปกติ และเดินหน้า

3. ความลึกซึ้งทางอารมณ์ (Emotional Depth) หมายถึง ระดับความลึกซึ้งของ อารมณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนา ประกอบด้วย

- 3.1 ความผูกพันในงาน รับผิดชอบและมีสติ
- 3.2 การมีเป้าหมายและศักยภาพที่โดดเด่น
- 3.3 ความซื่อตรง ทำงานอย่างซื่อสัตย์และยึดหลักจริยธรรม รักษามาตรฐานส่วนบุคคล รักษาคำพูด ยอมรับข้อผิดพลาดที่ตนกระทำอย่างเปิดเผย
- 3.4 การโน้มน้าวใจบุคคลอื่นโดยปราศจากการใช้อำนาจ

4. ความผันแปรทางอารมณ์ (Emotional Alchemy) หมายถึง ความสามารถในการ ใช้อารมณ์เพื่อความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

- 4.1 การแสดงออกด้านการหยั่งรู้
- 4.2 การคิดใคร่ครวญได้
- 4.3 การเล็งเห็นโอกาส
- 4.4 การสร้างอนาคต

แนวคิดของโกลแมน

โกลแมน(Goleman, 1998) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์ ไว้ว่าเชาวน์ อารมณ์มีองค์ประกอบ 5 ด้าน โดยแบ่งเป็นความสามารถส่วนบุคคล (Personal Competence) มี 3 ด้าน และความสามารถทางสังคม (Social Competence) มี 2 ด้าน ซึ่งในแต่ละด้าน

ประกอบด้วยปัจจัยย่อยที่เป็นความสามารถด้านอารมณ์ (Emotional competence) แยกย่อยออกไปอีกจำนวน 25 ปัจจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความสามารถส่วนบุคคล (Personal Competence) ซึ่งเป็นการบริหารจัดการตนเอง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ

1. การตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness) หมายถึง การตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความโน้มเอียงของตนและหยั่งรู้ความพร้อมด้านต่าง ๆ

1.1 การตระหนักรู้ถึงอารมณ์ของตน (Emotional Awareness) คือรู้สาเหตุที่ทำให้เกิดอารมณ์ขึ้นมา และผลของอารมณ์ที่จะเกิดตามมา ซึ่งเป็นการรู้เท่าทันในอารมณ์ของตน

1.2 การประเมินตนเองได้ถูกต้องตามจริง (Accurate Self-Assessment) คือสามารถประเมินตนเองได้ตามความเป็นจริง รู้ถึงจุดเด่น และข้อจำกัดของตน

1.3 ความมั่นใจในตนเอง (Self-Confidence) คือความมั่นใจในความสามารถ และคุณค่าของตน

2. การกำกับควบคุมตนเอง (Self-Regulation) หมายถึง ความสามารถในการจัดการกับความรู้สึกภายในตนเองได้

2.1 การควบคุมตนเอง (Self-Control) คือสามารถควบคุมและจัดการกับภาวะอารมณ์ด้านลบและสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นได้

2.2 ความเป็นที่ไว้วางใจ (Trustworthiness) คือการผดุงไว้ซึ่งความซื่อสัตย์ และคุณงามความดีของตน

2.3 การแสดงความรับผิดชอบในการกระทำของตน (Conscientiousness) คือรับผิดชอบในสิ่งที่ตนได้กระทำไป

2.4 ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) คือการยืดหยุ่นและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2.5 ความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Innovation) คือการเปิดใจกว้างรับความคิดรูปแบบวิธีการหรือข้อมูลใหม่ๆ

3. การสร้างแรงจูงใจ (Self-Motivation) หมายถึง แนวโน้มของอารมณ์ที่นำไปสู่เป้าหมาย

3.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Drive) คือ ความพยายามในการที่จะปรับปรุงเพื่อให้ดีขึ้น และมุ่งสู่มาตรฐานที่เป็นเลิศ

3.2 พันธะสัญญา (Commitment) คือ การยึดมั่นและเชื่อมโยงเป้าหมายของตนเข้ากับเป้าหมายของกลุ่มหรือเป้าหมายขององค์กร

3.3 ความคิดริเริ่ม (Initiative) คือ การคิดริเริ่ม และพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติเมื่อมีโอกาสอำนวย

3.4 การมองโลกในแง่ดี (Optimism) มีความเพียรพยายามที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย แม้มีอุปสรรคปัญหา ก็ไม่ท้อถอย

ส่วนที่ 2 ความสามารถทางสังคม (Social Competence) ซึ่งเป็นการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ

4. การร่วมรับรู้ความรู้สึก (Empathy) หมายถึง การตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการและข้อห่วงใยของผู้อื่น

4.1 การเข้าใจผู้อื่น (Understanding Others) คือ การเข้าใจ การรับรู้ถึงความรู้สึก มุมมอง ความสนใจ ตลอดจนข้อวิตกกังวลของผู้อื่น

4.2 การพัฒนาผู้อื่น (Developing Others) คือ การรับรู้และทราบถึงสิ่งที่ผู้อื่นควรปรับปรุงเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ตลอดจนพัฒนาความสามารถได้ถูกทาง

4.3 การมีจิตใจใฝ่บริการ (Service Orientation) คือ การคาดคะเน รับรู้และตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ

4.4 การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล (Leveraging Diversity) คือ การสร้างโอกาสจากความหลากหลาย และความแตกต่างของบุคคล

4.5 การตระหนักรู้ถึงสถานการณ์ภายในกลุ่ม (Awareness) คือ สามารถรู้และเข้าใจสถานการณ์ ความคิดเห็นของกลุ่มและความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มได้

5. ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง ความคล่องแคล่วในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ ด้วยความร่วมมือจากผู้อื่น

5.1 การมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น (Influence) คือ การมียุทธวิธีโน้มน้าวและชักชวนผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 การสื่อสาร (Communication) คือ การเปิดกว้างรับข้อมูลและส่งสารที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ

5.3 การบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management) คือ การเจรจาต่อรองและหาหนทางแก้ไขปัญหาลดลดจนความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน

5.4 ความเป็นผู้นำ (Leadership) คือ การแนะนำ การผลักดัน และเป็นตัวอย่างให้กับตัวบุคคลและกลุ่มได้

5.5 การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change Catalyst) คือการริเริ่มและจัดการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านที่ดี

5.6 การเสริมสร้างสายสัมพันธ์ (Building Bonds) คือ การเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจและความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้น

5.7 การร่วมมือร่วมใจ (Collaboration and Cooperation) คือ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่มีร่วมกัน

5.8 การเสริมสร้างความสามารถของทีมงาน (Team Capabilities) คือสร้างให้เกิดการประสานพลังของกลุ่มในการมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

แนวคิดของกรมสุขภาพจิต ประเทศไทย

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2543, น. 2-3) ได้พัฒนาแนวคิดเรื่องเขาวงกต อารมณ์ โดยอาศัยพื้นฐานแนวคิดของเมเยอร์และสโลเวย์ และแนวคิดของโกลแมน มาดัดแปลงให้เหมาะสมกับคนไทย ซึ่งกรมสุขภาพจิตแบ่งปัจจัยของเขาวงกตอารมณ์ที่สำคัญออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ความดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้จักเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง ได้แก่ รู้จักอารมณ์และความต้องการของตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์และความต้องการได้ และแสดงออกอย่างเหมาะสม

1.2 ความสามารถในการเห็นใจผู้อื่น ได้แก่ ใส่ใจผู้อื่น มีความเข้าใจและยอมรับผู้อื่น รวมถึงแสดงความเห็นใจอย่างเหมาะสม

1.3 ความสามารถในการรับผิดชอบ ได้แก่ รู้จักการให้ รู้จักการรับ รู้จักรับผิดชอบ รู้จักให้อภัย และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2. ความเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น รายละเอียดดังนี้

2.1 ความสามารถในการรู้จักและสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง ได้แก่ รู้ศักยภาพของตนเอง สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้ และมีความมุ่งมั่นที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย

2.2 ความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา ได้แก่ รับรู้และเข้าใจปัญหา มีขั้นตอนในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม และมีความยืดหยุ่น

2.3 ความสามารถในการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น ได้แก่ รู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ตลอดจนแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์

3. ความสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความภูมิใจในตนเอง ได้แก่ เห็นคุณค่าในตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

3.2 ความพึงพอใจในชีวิต ได้แก่ รู้จักมองโลกในแง่ดี มีอารมณ์ขัน และพอใจในสิ่งที่มีอยู่

3.3 ความสงบทางใจ ได้แก่ มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความสุข รู้จักผ่อนคลายและมีความสงบทางจิตใจ

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเลือกศึกษาเชาวน์อารมณ์ตามแนวคิดของโกลแมน ด้วยเหตุผลที่ว่า โกลแมนพัฒนามาจากแนวคิดของสไลเวย์และคณะ อีกทั้งมีการปรับใช้ให้เกี่ยวข้องกับการทำงาน และมีวรรณกรรมและงานวิจัยที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง

ลักษณะของเชาวน์อารมณ์

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542, น. 56-57) ได้อธิบายลักษณะของเชาวน์อารมณ์ ไว้ดังนี้

1. เป็นผลร่วมมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในแต่ละวัฒนธรรม
2. เกี่ยวข้องอย่างมากกับวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เจริญสมวัย อดทนได้ รอได้ ไม่หุนหันพลันแล่น หรือใจร้อน

3. เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพแบบฉบับที่เป็นปกติวิสัยของบุคคลนั้น มักจะเกิดในชีวิตในช่วงหลังการศึกษาเล่าเรียน

4. เรียนรู้ได้ ฝึกฝนได้ พัฒนาได้ แต่ต้องอาศัยเวลาและเอาจริงเอาจัง

5. ประเมินได้ในนัยของความเหมาะสม ไม่มีความผิดถูก

6. มีหลายองค์ประกอบร่วมกัน (Multifactorial) เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดู ภาวะแวดล้อม วัฒนธรรม การเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งบุคลิกภาพ ที่มีผลต่อการพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ สติปัญญาของบุคคล และเป็นผลมาจากการเรียนรู้ภายในตน และภายนอกตน

7. ความสัมพันธ์ของเชาวน์อารมณ์และเชาวน์ปัญญาไม่แน่นอน

โกลแมน (Goleman, 1998) กล่าวว่า เชาวน์อารมณ์ เป็นความสามารถที่แตกต่างจากเชาวน์ปัญญาที่วัดโดย IQ แต่ทว่าเป็นส่วนที่เสริมกัน เชาวน์ปัญญาเป็นการทำงานของเปลือกสมอง (Neocortex) ซึ่งเป็นส่วนชั้นบนของสมอง แต่อารมณ์เป็นการทำงานของส่วนที่ต่ำลงมาจากเปลือกสมอง (Subcortex) เชาวน์อารมณ์ไม่ได้ถูกกำหนดตายตัวมาจากพันธุกรรม และไม่ได้มีการพัฒนามากในช่วงวัยเด็กตอนต้นเหมือนเชาวน์ปัญญา หากแต่เกิดจากการเรียนรู้และสามารถดำเนินต่อไปเรื่อยๆ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่พัฒนาได้แม้เข้าสู่วัยทำงานแล้วก็ตาม เชาวน์อารมณ์นั้นไม่เพียงแต่เป็นส่วนที่ทำนายความสำเร็จในงาน แต่เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่บุคคลควรมีหรือพัฒนาให้มากขึ้นเพื่อความสุขในชีวิต

ลักษณะของผู้ที่มีเชาวน์อารมณ์ที่เหมาะสม

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2542, น.16) กล่าวว่า บุคคลที่มีเชาวน์อารมณ์ที่เหมาะสม จะเป็นบุคคลที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. รู้จัก และเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง สามารถควบคุมจัดการ และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีสติที่สามารถรับรู้ และตระหนักรู้ได้ว่าขณะนี้กำลังทำอะไร รู้สึกอย่างไร ตลอดจนสามารถรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (Self-Awareness)
2. มีพลังใจ มีแรงบันดาลใจที่จะกระทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต (Self-Motivation)
3. สามารถอดทนอดกลั้นต่อสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถเผชิญต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างเหมาะสม (Stress Tolerance)
4. มีความยืดหยุ่น (Flexibility) ไม่ยึดมั่นถือมั่น จนทำให้ปรับตัวไม่ได้
5. มีความสามารถที่จะควบคุมตนเอง (Impulse Control)
6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)
7. มีความสัมพันธ์ภาพที่บ่งบอกถึงความไว้วางใจผู้อื่น (Trusting Relationships) มีความจริงใจ และซื่อสัตย์
8. มีความคิดริเริ่ม (Initiative) มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)
9. มองโลกในแง่ดี (Optimism)

ความสำคัญของเชาวน์อารมณ์

เชาวน์อารมณ์ เป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะรู้เท่าทันความคิด ความรู้สึก และภาวะอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่นได้ รู้จักแยะแยะ และใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์ เพื่อชี้นำความคิดและการกระทำของตนเองโดยเป็นความสามารถในการรับรู้ ประเมิน และแสดงอารมณ์ออกมาได้อย่างเหมาะสม

บุคคลที่มีเชาวน์อารมณ์สูง หรือมีทักษะทางอารมณ์ที่ได้รับการพัฒนามาเป็นอย่างดี จะเป็นผู้ที่สามารถแสวงหาความสุข และค้นพบความสุขได้ไม่ยาก การชอบสังคัม ว่าเรื่อง เปิดเผย ชอบทำให้คนอื่นมีความสุข ซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา มองโลกในแง่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้างและมีความสุข ซึ่งเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่เข้าใจตน เข้าใจคนอื่น เข้าใจสภาพแวดล้อม เข้าใจโลก มีจุดมุ่งหมายในชีวิตที่ชัดเจน เมื่อมีความขัดแย้งหรือมีความคับข้องใจก็สามารถแก้ไข ความขัดแย้งทั้งของตนและบุคคลรอบข้างได้อย่างมีสติและเหมาะสม ในทางกลับกัน หากบุคคลมีเชาวน์อารมณ์ต่ำ มักจะเป็นคนที่ไม่ค่อยมีความสุข เพราะที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ มักเต็มไปด้วยความขัดแย้งในใจ ทำให้วิตกกังวล คิดมาก

ปัจจุบัน นักวิจัยต่างยืนยันว่า การที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในชีวิต ไม่ใช่จะมีเพียงความสามารถทางเชาวน์ปัญญาเท่านั้น แต่จะต้องมีเชาวน์อารมณ์เข้าร่วมด้วย เนื่องจากการมีเชาวน์อารมณ์ที่ดี จะทำให้บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีความรับผิดชอบ จัดการ หรือแก้ไขปัญหาได้อย่างมีสติ มีความเข้าใจและความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น มีความตื่นตัวที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรม

ความหมายของจริยธรรม

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “จริยธรรม” ไว้หลายท่าน ตามทัศนะดังนี้

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976, p.411) กล่าวว่า จริยธรรม คือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์มาตรฐานของความประพฤติ ระดับของพัฒนาการทางจริยธรรมจะมีเกณฑ์ในการตัดสิน

พระราชวรมณี (2523, น.10) ได้กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำได้ทางวินัยจนเกิดความเคยชินขึ้นมา มีพลังใจ มีความตั้งใจแน่วแน่ มีความระมัดระวัง ซึ่งจริยธรรมต้องอาศัยปัญญา

วิทย์ วิศทเวทย์ (2528, น. 1-13) ให้ความหมายว่า จริยธรรม เป็นความประพฤติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยใช้วิชาจริยศาสตร์ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณค่า สามารถวิเคราะห์ค่านิยมที่เป็นคู่กัน (dichotomy) สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดดีควรกระทำ และสิ่งใดชั่วควรละเว้น

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538, น.113) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง ระบบการทำความดี ละเว้นความชั่ว โดย “ระบบ” หมายถึง ทั้งสาเหตุที่บุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำ และผลของการกระทำหรือไม่กระทำนั้น ตลอดจนจนกระบวนการเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเหล่านี้ด้วย

ทิพย์พรรณ นพวงศ์ ณ ออยุธยา (2542, น.6) ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง หลักการ กฎเกณฑ์ ที่ใช้เป็นแนวทางประพฤติ ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมตามหลักศาสนา และ/หรือตามปทัสสถานทางสังคม ตามหลักสากลซึ่งมักจะเกี่ยวกับค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมและเจตคติของคนในสังคมนั้นๆ และคนทั่วไปมักจะใช้แทนกันหรือควบคู่กันไปกับคำว่า คุณธรรม หรือศีลธรรม

วริยา ชินวรรโณ (2546, น.9) สรุปว่า จริยธรรม คือ หลักการที่มนุษย์ในสังคมควรยึดถือปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขในสังคม

ศรัญญา ศรีโยธิน (2546, น.9) ให้ความหมายจริยธรรมว่า คือ การกระทำทั้งกาย วาจา และใจที่ดีงาม หรือหลักที่ควรประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี ถูกต้องตามกฎหมายหรือมาตรฐานที่สังคม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบและมีความสุข อีกทั้งยังสามารถแยกแยะสิ่งที่ดีและสิ่งไม่ดีออกจากกันได้ รู้จักเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ควร และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ควร

ฐิติมา วัฒนโสภาศิริ (2548, น.12) ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง หลักเกณฑ์ที่เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ดีงาม และมีศีลธรรม

จากความหมายของ จริยธรรม ตามข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง หลักการ หรือกฎเกณฑ์ ที่ใช้เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสม ตามมาตรฐานของสังคม ซึ่งมักจะเกี่ยวกับค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมและเจตคติของคนในสังคมนั้นๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรม

ในทัศนะของผู้วิจัยมีความเห็นว่า จริยธรรมมีการพัฒนาเป็นขั้นตอนในแต่ละบุคคล เช่นเดียวกับพัฒนาการในด้านต่างๆ ของมนุษย์ และบุคคลสำคัญที่ได้อธิบายพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ ได้แก่ เพียเจท์ และโคลเบอร์ก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจท์

เพียเจท์ (Piaget, 1967) ได้ศึกษาเรื่องจริยธรรมของเด็ก อธิบายว่า จริยธรรมมีแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการเล่นของเด็ก มีกฎเกณฑ์ที่เป็นระบบซับซ้อนแฝงอยู่ ซึ่งกฎเกณฑ์นั้นมี 2 อย่าง คือ

1. การฝึกหัดตามกฎเกณฑ์ หรือระยะที่เด็กยึดถือกฎเกณฑ์จากภายนอก (Heteronomous) ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 8 ปี เป็นระยะที่ พ่อแม่ ผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็กอย่างเด่นชัด เด็กจะยึดถือกฎเกณฑ์ตายตัว ผิดเป็นผิด ถ้าทำผิดต้องได้รับโทษ โดยไม่คำนึงถึงแรงจูงใจ หรือเหตุของการกระทำ

2. ความสำนึกในกฎเกณฑ์ หรือระยะที่เด็กมีกฎเกณฑ์ของตนเอง (Autonomous) ระยะนี้เป็นระยะที่จริยธรรมของเด็กพัฒนาขึ้นสู่ระดับที่มีความคิด ความเห็นเป็นของตนเอง เด็กจะมีจริยธรรมในลักษณะที่คำนึงถึงความยุติธรรม และพิจารณาถึงเหตุผลของการกระทำนั้นด้วย

เพียเจท์ เชื่อว่าการที่เด็กเปลี่ยนการรับรู้กฎเกณฑ์ที่ตายตัว (Absolutism) จากอิทธิพลภายนอกมาเป็นกฎเกณฑ์ของตนเองที่สัมพันธ์กับผู้อื่น (Relativism) เนื่องจากพัฒนาการทางสติปัญญา อายุเพิ่มขึ้น และการมีสังคมกับกลุ่มเพื่อน เด็กจะพัฒนาทางสติปัญญาได้ถึงขั้นสูงสุด (Formal Operation) เมื่ออายุประมาณ 8-10 ปี ฉะนั้นพัฒนาการทางด้านจริยธรรมของเด็ก จึงบรรลุขั้นสูงสุด เมื่ออายุประมาณ 8-10 ปี ด้วยเช่นเดียวกัน

เพียเจท์ ได้วัดพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นรายบุคคล ในรูปของการสัมภาษณ์โดยสร้างเรื่องเป็นสภาพการคู่ กล่าวถึง การกระทำของเด็ก 2 คน ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่ความตั้งใจแรงจูงใจ และผลที่เกิดขึ้นตามมาแตกต่างกัน แล้วให้เด็กตัดสินจากเหตุการณ์ที่กระทำ จากนั้น เพียเจท์ นำคำตอบเหล่านั้นมาพิจารณา ตัดสินตามเกณฑ์ของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ตั้งไว้ 6 เกณฑ์ ดังนี้

1. การตัดสินจากเจตนาของการกระทำ (Intentionality in Judgement) เด็กเล็กมีแนวโน้มที่จะตัดสินการกระทำอย่างหนึ่งว่าไม่ดี โดยตัดสินจากปริมาณที่เกิดขึ้น แต่เด็กโตจะตัดสินจากความมีเจตนาจะกระทำของบุคคลนั้น

2. การตัดสินที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น (Relativism in Judgement) เด็กเล็กจะตัดสินการกระทำถูก ผิด จากความเชื่อว่า คนอื่นก็คิดเช่นเดียวกันนี้ และเชื่อว่าความคิดเห็นของผู้ใหญ่อยอมถูกเสมอ แต่เด็กโตจะตัดสินตามสถานการณ์

3. ความไม่เกี่ยวข้องกันกับบทลงโทษ (Independence of Sanction) เด็กเล็กมักจะตัดสินการกระทำอย่างหนึ่งว่าไม่ดี เพราะจะทำให้ถูกลงโทษ ส่วนเด็กโตตัดสินการกระทำว่าไม่ดี เพราะว่ามันไปขัดกับกฎเกณฑ์และจะเกิดอันตรายกับบุคคลอื่น

4. การใช้ระบบเกลือจิ้มเกลือ (Use of Reciprocity) เด็กเล็กมักจะไม่ใช่ระบบเกลือจิ้มเกลือในการพิจารณาตัดสินบุคคล แต่ในเด็กโตมักใช้บ่อย

5. การใช้การลงโทษเพื่อล้างบาปและดัดนิสัย (Use of Punishment as Restitution and Reform) เด็กเล็กจะใช้การลงโทษมากกว่า เพื่อดัดนิสัยผู้กระทำผิด ส่วนเด็กโตจะมีความคิดเช่นนี้น้อยลง

6. การยึดหลักธรรมชาติของความโชคร้าย (Naturalist Views of Misfortune) มีความคิดว่าจะถูกพระเจ้าลงโทษ

ทฤษฎีการพัฒนาทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1969) ได้เสนอทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development Theory) ซึ่งได้ศึกษาจริยธรรมตามแนวคิดและทฤษฎีของเพียเจท์

โคลเบอร์ก มีความเชื่อว่า การพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นมิใช่การรับรู้ความรู้จากการพร่ำสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนต่อผู้อื่นและบทบาทของผู้อื่นด้วย รวมทั้งข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่างๆ เหตุผลเชิงจริยธรรมจึงได้มาจากการพัฒนาการรับรู้ในขณะที่เด็กได้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การได้เข้ากลุ่มทางสังคมประเภทต่างๆ ได้เรียนรู้บทบาทของตนและของผู้อื่น จะช่วยให้เขาพัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นไปอย่างรวดเร็ว โดยจะกล่าวถึงทฤษฎีการพัฒนาทางจริยธรรมตามหัวข้อดังนี้

1. องค์ประกอบทางจริยธรรม

โคลเบอร์ก อธิบายว่าพัฒนาการทางจริยธรรมประกอบด้วย 2 องค์ประกอบคือ

1.1 โครงสร้าง (Structure) หมายถึงเหตุผลที่บุคคลใช้อ้างในการตัดสินใจต่อเนื้อหาของความเชื่อถือที่พวกเขามีอยู่ มีลักษณะเป็นสากล

1.2 เนื้อหา (Content) หมายถึงแบบแผนของประสบการณ์ที่เป็นไปตามการเรียนรู้ของเนื้อหาจะบอกว่าสิ่งที่คนในสังคมยึดถือคืออะไร มีลักษณะแปรเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

2. เหตุผลเชิงจริยธรรม

โคลเบอร์ก ได้ศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กอายุ 10-16 ปี ซึ่งให้เหตุผลเพื่อเลือกทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในสภาพการณ์ที่มีความขัดแย้ง โดยเล่าเรื่องที่เป็นสภาพการณ์สมมติทางจริยธรรม ต่อมามีการดัดแปลงกฎเกณฑ์การสัมภาษณ์จนได้เนื้อหาข้อมูลเพียงพอที่จะสรุปเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับขั้นการพัฒนาการทางจริยธรรมได้ โคลเบอร์ก เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมจะดำเนินไปตามลำดับขั้น และมีความเป็นสากล เป็นสิ่งที่นักปราชญ์ยอมรับว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่ 6 ซึ่งเป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดของโคลเบอร์กนั้น เป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมบริสุทธิ์ ไม่เข้าข้างตนเองและอคติ ใช้ได้ในทุกวัฒนธรรม เนื่องจากขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม คือ โครงสร้างของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งจะบอกถึงวิธีที่บุคคลคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาเชื่อและชนิดชอบเหตุผลที่เลือกใช้ ซึ่งต่างจากเนื้อหาที่เป็นแบบแผนประสบการณ์ เป็นไปตามหลักการเรียนรู้ และความเชื่อแปรเปลี่ยนไปตามประสบการณ์ที่ได้จากวัฒนธรรม

3. แนวความคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาการทางจริยธรรม

โคลเบอร์ก กล่าวถึงขั้นการพัฒนาการทางจริยธรรม (Concept of Stage) มีลักษณะดังนี้

3.1 โครงสร้างทางความคิด คือความคิดทางศีลธรรมระบบระเบียบแต่ละบุคคลมีความคงที่ในการพัฒนาการ พบว่ามากกว่าร้อยละ 50 ของความคิดแต่ละคนจะอยู่ขั้นใดขั้นหนึ่ง ส่วนที่เหลือจะอยู่ในขั้นที่ใกล้เคียงกัน คือต่ำกว่า หรือสูงกว่า 1 ขั้น

3.2 พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นไปตามลำดับขั้น จริยธรรมจะมีการพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนไปตามลำดับ มีความก้าวหน้าไปที่ละขั้นไม่มีการถดถอย และไม่ข้ามขั้น ผลจากการศึกษาระยะยาว ชี้ให้เห็นว่าการทดสอบซ้ำทุกครั้งของแต่ละคนจะอยู่ขั้นเดียวกับที่ทดสอบเมื่อ 3 ปีก่อน หรืออยู่ในขั้นที่สูงขึ้น

3.3 ขั้นพัฒนาการจะพัฒนาสูงขึ้นเมื่อบุคคลมีแนวโน้มที่จะชอบความคิดในขั้นที่สูงกว่า

4. ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมตามช่วงอายุ

โคลเบอร์ก ยึดถือทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget, 1967) ที่แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็นขั้นๆ เป็นหลักในการวิจัยและพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการ

ความสามารถของมนุษย์ในเรื่องจริยธรรมและศีลธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ และในแต่ละระดับ จะมีการแบ่งขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามช่วงอายุระดับละ 2 ชั้น รวมทั้งหมดเป็น 6 ชั้น ดังนี้

4.1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconventional Stage)

ระดับนี้ เด็กๆ จะสนองกฎเกณฑ์ และความคาดหวังทางสังคม เรียนรู้ว่าอะไรคือ สิ่งดี สิ่งเลว ความถูกต้อง ความผิด กฎเกณฑ์เหล่านี้ยังเป็นปรากฏการณ์ที่มากกระทบตัวตนของเด็ก ความถูกต้องความผิดจึงถูกตีความในรูปของความพอใจหรือความเจ็บปวดของการกระทำตามระเบียบ กฎเกณฑ์ดังกล่าว เช่น เด็กๆ จะรู้ว่าหากทำผิดจะถูกทำโทษ ทำถูกต้องจะได้รับรางวัลคำชม เด็กๆ มอง สถานการณ์จากมุมมองของตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเอง การทำผิดทำถูกต้องก็เพื่อให้ตนเองสบาย มิใช่เพื่อให้คนอื่นดีหรือมีความสุข แบ่งเป็นชั้นย่อย 2 ชั้น ได้แก่

4.1.1 การหลบเลี่ยงการลงโทษและการเชื่อฟัง (Punishment and Obedient Orientation)

ช่วงอายุระหว่าง 2-7 ปี ในขั้นนี้เด็กๆ เชื่อว่าทำดี ทำถูกต้อง คือเชื่อฟังผู้ใหญ่ ทำตามผู้ใหญ่เพื่อหลบเลี่ยงหรือหลีกเลี่ยงจากการถูกลงโทษจากผู้ใหญ่ เด็กกลัวความเจ็บปวดจึงทำในสิ่งที่ผู้ใหญ่บอกว่า ดีงาม ถูกต้อง

4.1.2 การแสวงหารางวัล (Instrument and Relativity Orientation)

ช่วงอายุระหว่าง 7-10 ปี ในขั้นนี้เด็กๆ เริ่มรู้ว่า การทำความดี ความถูกต้อง จะนำมาสู่ความพอใจของตนเอง ความดีเป็นเครื่องหมายของความสุภาพ ความพอใจของตนเอง หรือ คนที่ตนเองรักและให้ความสำคัญ เด็กๆ เริ่มรู้ว่าคนอื่นก็มีความต้องการหรือความปรารถนา และอยากให้คนอื่นทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ เริ่มรู้จักแลกเปลี่ยนแบบเด็กๆ เขาให้ฉัน ฉันก็ต้องให้เขา

4.2 ตามกฎเกณฑ์ (Conventional Stage)

เมื่อเด็กโตเป็นผู้ใหญ่ก็เรียนรู้ที่จะรักษาความคาดหวังที่ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สังคม และประเทศชาติ มีต่อตนเองว่าเป็นสิ่งมีคุณค่า โดยไม่คำนึงว่าผลนั้นจะเป็นอย่างไร ซึ่งไม่ เพียงแต่ทำตามความคาดหวังของกลุ่ม หากแต่ยังแสดงความภักดีต่อกลุ่มและปทัสถานของกลุ่ม โดยเริ่มที่จะมองสถานการณ์จากมุมมองของคนอื่นในกลุ่ม และรับรู้ด้วยว่ามีความคล้ายคลึงกับ มุมมองของตนเอง บุคคลจะทำตามกลุ่มและลดความต้องการของตนเองเพื่อคนในกลุ่ม เป็นการ ทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยๆ ทำตามกฎหมายหรือศาสนา เด็กยังต้องการการควบคุมจาก อิทธิพลภายนอก แต่มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และสามารถแสดงบทบาททาง สังคมได้ แบ่งเป็นชั้นย่อย 2 ชั้น ได้แก่

4.2.1 สัมพันธภาพแห่งความสอดคล้องระหว่างบุคคล หรือทำตามผู้อื่น
เห็นชอบ (Interpersonal Concordance Orientation)

ช่วงอายุระหว่าง 10-13 ปี ในช่วงนี้ บุคคลยังไม่เป็นตัวของตัวเอง ชอบทำตามการชักจูงของผู้อื่น โดยพยายามทำความดีตามความคาดหวังของคนที่คุณรักและรักดี คนที่คุณเองไว้วางใจ เช่น ครอบครัว และเพื่อนฝูง การกระทำที่ถูกต้องได้แก่การแสดงถึงการเป็นลูกที่ดี พี่ชาย น้องชายที่ดี หรือเพื่อนที่ดี การทำสิ่งที่ถูกต้องเพื่อให้แลดูเป็นคนดีในสายตาของตนเอง และผู้อื่น

4.2.2 ทำตามหน้าที่ทางสังคม กฎหมาย และระเบียบ (Law and Order Orientation)

ช่วงอายุระหว่าง 13-16 ปี เด็กเริ่มมีการรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม จึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมของตนกำหนด หรือค่านิยม ความถูกต้องและความผิดเกิดจากความซื่อสัตย์ภักดีต่อชาติของตนเอง การทำตามกฎหมายได้รับการสนับสนุน เว้นเสียแต่เป็นการกระทำที่ขัดต่อหน้าที่อื่นทางสังคมที่กำหนดไว้ บุคคลเริ่มมองเห็นคนอื่นเป็นส่วนหนึ่งของสังคมขนาดใหญ่ ระบบสังคมที่กำหนดบทบาทและหน้าที่ให้แก่แต่ละบุคคล บุคคลสามารถแยกแยะความสัมพันธ์ส่วนตัวและความต้องการของตนเอง จากปทัสถานที่กำหนดโดยระบบของสังคม

4.3 เหนือกฎเกณฑ์ (Autonomous or Principled Stage)

บุคคลมีอิสระในการตัดสินใจข้อขัดแย้งโดยนำมาคิดตรึกตรองซึ่งใจด้วยตนเอง ในระดับนี้ บุคคลไม่เพียงแต่ยอมรับค่านิยมและปทัสถานของกลุ่มเท่านั้น หากแต่เขายังนำเอาผลประโยชน์ของทุกๆ คนมาพิจารณาอย่างตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียงเข้าข้างตนเอง บุคคลเริ่มตรวจสอบกฎและค่านิยมที่เขาได้รับมาจากสังคม และเริ่มปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมจนกลายเป็นหลักจริยธรรมสากลที่เหมาะสมกับวิญญูชนของทุกคน กฎหมายหรือค่านิยมที่ถูกต้องก็คือ สิ่งที่วิญญูชนพึงยอมรับและกระทำตาม ไม่ว่าคนนั้น จะมีตำแหน่งอะไร หรือสังคมใด แบ่งเป็นขั้นย่อย 2 ขั้น ได้แก่

4.3.1 ทำตามสัญญาประชาคม (Social Contract Orientation)

ช่วงอายุ 16 ปี ขึ้นไป บุคคลเริ่มเห็นความสำคัญของสังคมคนหมู่มาก ไม่ทำตัวขัดขวางสิทธิอันพึงได้ของบุคคลอื่น บุคคลเริ่มตระหนักว่าแต่ละคนย่อมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ และเราสามารถที่จะประสานความคิดเห็นเหล่านี้ให้เห็นพร้อมกันได้ด้วยวิธีการที่ยุติธรรม ด้วยสัญญาหรือด้วยกระบวนการที่กำหนดไว้ บุคคลย่อมมีความเชื่อว่าค่านิยมและปทัสถานทั้งหมด

ยอมเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับมดีใดๆ ที่เกิดจากระบบประชาธิปไตย คนต้องยอมรับและอดทนกับสิ่งที่ไม่เป็นไปตามความต้องการของตนเอง

4.3.2 หลักยึดอุดมคติสากลหรือหลักจริยธรรมสากล (Universal Ethical Principles Orientation)

เป็นขั้นสูงสุด เป็นหลักจริยธรรมของผู้ใหญ่ การกระทำที่ถูกต้องกลายเป็นหลักการสากล เพราะเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ด้วยเหตุและผล ที่ครอบคลุมและไม่เปลี่ยนแปลง หลักจริยธรรมเหล่านี้ไม่เป็นรูปธรรมดังเช่น บัญญัติ 10 ประการ แต่เป็นสิ่งที่เป็นามธรรม เป็นหลักจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมความสุขของสังคม ความเท่าเทียมกันตามสิทธิมนุษยชน การนับถือในความเป็นคนคือสิ่งที่มนุษย์เชื่อว่ามิสิ่งนี้อยู่ในตัวมนุษย์ และมนุษย์ก็ต้องการได้รับการปฏิบัติเฉกเช่นที่กล่าวมาด้วย เหตุผลสำหรับการกระทำในสิ่งที่ถูกต้องของมนุษย์ขึ้นอยู่กับการยอมรับในหลักจริยธรรม และมนุษย์เห็นว่าเป็นเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการประเมินกฎทางศีลธรรมอื่นรวมกับระบบประชาธิปไตยจากระบบประชาธิปไตยด้วย

ตารางที่ 2.1

สรุปเหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้นตอน ตามแนวคิดของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2-7 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2-10 ปี)
ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7-10 ปี)	
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเป็นชอบ (10-13 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10-16 ปี)
ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13-16 ปี)	
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปี ขึ้นไป)
ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	

ที่มา: ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจฉิม, 2520, น.43

โคลเบอร์ก เชื่อว่า การพัฒนาการใช้เหตุผลทางจริยธรรมนั้น ไม่ใช่การรับรู้จากการสอนของผู้อื่นโดยตรง แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่นด้วย รวมถึงข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่างๆ ซึ่งอาจขัดแย้งกัน ไม่ว่าบุคคลจะอยู่กับกลุ่มใดหรือสังคมใดก็ตาม การพัฒนาการทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น

เป็นไปตามขั้น จากขั้นที่หนึ่งผ่านไปแต่ละขั้นถึงขั้นที่หก บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะพัฒนาจากขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาเมื่อบุคคลได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ จากสังคม หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่าๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นสูงขึ้นไป ส่วนเหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าก็จะใช้น้อยลงทุกที และถูกละทิ้งไปในที่สุด

จะเห็นได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของโคลเบอร์ก ที่กล่าวมานี้ เป็นแนวทางให้ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมของนักการเมืองว่ามีแนวโน้มที่จะมีจริยธรรมในการทำงานมากน้อยเพียงใด ประเด็นสำคัญที่จะเป็นแนวทางในการศึกษา คือ นักการเมืองจะมีการพัฒนาทางจริยธรรมเป็นลำดับขั้น ซึ่งหากมีจริยธรรมระดับสูงจะคิดถึงตนเองน้อย คิดถึงผู้อื่น ส่วนรวม หรือสังคมมากกว่า เป็นต้น

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แสดงถึงสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง ซึ่งดวงเดือน พันธุมนาวิน (2539, น.2-4) อธิบายว่า คนที่มีพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งนั้น มีลักษณะทางจิตใจที่สำคัญ 5 ประการ ซึ่งทฤษฎีนี้เปรียบเทียบพฤติกรรมต่างๆ ของคนดีและคนเก่งเหมือนผลไม้บนต้น เช่น ผลมะม่วง การที่จะได้ผลมะม่วงดก ผลใหญ่ หวานอร่อยนั้น ลำต้นและรากจะต้องสมบูรณ์ โดยทำการเปรียบเทียบลักษณะทางจิตใจ 5 ประการ ว่าเปรียบเสมือนส่วนลำต้นของต้นไม้ ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรม คือ

1. ทศนคติ คุณธรรม ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง คือ มีความพอใจและเห็นความสำคัญของความดีงาม เห็นโทษของความชั่วร้ายต่างๆ มีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมที่ยึดคุณธรรมเป็นหลัก
2. เหตุผลเชิงจริยธรรม หรือการเห็นแก่ผู้อื่น ส่วนรวมประเทศชาติและหลักสากล มากกว่าการเห็นแก่ตัว
3. ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน สามารถคาดการณ์ไกลและสามารถควบคุมตนให้อดได้รอได้อย่างเหมาะสม
4. ความเชื่ออำนาจในตน เชื่อว่าผลที่เกิดขึ้นกับตน เป็นเพราะการกระทำของตนเอง มากกว่าเกิดความบังเอิญ โชคชะตา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือเชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วจะต้องได้รับโทษ
5. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์หรือความมุ่งมั่นบากบั่น ฝ่าฟันอุปสรรค ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตน

ลักษณะทางใจ 5 ประการนี้ หากมีมากในบุคคลใด บุคคลนั้นจะมีพฤติกรรมของคนดี และคนเก่งอย่างสม่ำเสมอ แต่ถ้าขาดลักษณะหลายประการมากเท่าใด บุคคลนั้นก็จะเป็นผู้ที่ไม่สามารถเป็นคนดีและคนเก่งได้มากเท่านั้น

สำหรับลักษณะพื้นฐานทางใจ 3 ประการ ซึ่งเปรียบเสมือนรากสำคัญของต้นไม้ จริยธรรมที่ซ่อนไขหาอาหารเพื่อเลี้ยงลำต้นได้อย่างเต็มที่ ได้แก่

1) สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาดเหมาะสมตามอายุ รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง รู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็มีความสามารถทางความคิดที่เป็นนามธรรมขั้นสูงได้

2) ประสพการณ์ทางสังคม หมายถึงการเข้าใจมนุษย์และสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางกายภาพ รู้ว่าการกระทำของตนจะส่งผลกระทบต่อทั้งทางดีและไม่ดีแก่ผู้อื่นอย่างไรบ้าง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3) สุขภาพจิตดี คือ การมีความวิตกกังวลน้อย หรือในปริมาณที่เหมาะสมกับเหตุการณ์

ฉะนั้น บุคคลที่มีลักษณะทั้ง 3 ประการ ดังกล่าวในระดับสูงเหมาะสมกับอายุ จึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาลักษณะจิตใจทั้ง 5 ประการ ที่เป็นลำต้นของต้นไม้

ทฤษฎีเกี่ยวกับจริยธรรมที่กล่าวมานี้ เป็นแนวทางที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมของนักการเมืองว่ามีแนวโน้มที่จะมีจริยธรรมในการทำงานมากน้อยเพียงใด ประเด็นสำคัญที่จะเป็นแนวทางในการศึกษา คือ นักการเมืองที่มีแนวโน้มที่จะเป็นคนดี จะต้องมีลักษณะทางพฤติกรรมที่ดี เช่น มีทัศนคติต่อหน้าที่การทำงานดี การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีการควบคุมตนเองสูง เป็นต้น นักการเมืองจะมีการพัฒนาทางจริยธรรมเป็นลำดับขั้น โดยมีจริยธรรมในระดับสูงจะคิดถึงตนเองน้อย คิดถึงผู้อื่น ส่วนรวม หรือสังคมมากกว่า และนักการเมืองที่มีจริยธรรมสามารถแยกสิ่งที่ดี และชั่วออกจากกันได้

สำหรับการพัฒนาจริยธรรมไทย มีผู้คิดหลักการในการพัฒนาไว้หลากหลายด้วยกัน และจากการประชุมทางวิชาการ เรื่อง แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย (กรมวิชาการ, 2523, น.146-157) ได้กล่าวถึงโครงสร้างของคุณลักษณะจริยธรรมในสังคมไทยไว้ 11 ประการ คือ

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำหรือปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ด้วยความพากเพียร และละเอียดรอบคอบ พร้อมทั้งจะยอมรับผลของการกระทำที่เกิดขึ้นใน

การทำหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย อีกทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

2. ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติ ปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง การประพฤติ ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

3. ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้สติปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจโดยไม่ผูกพันกับอารมณ์ และความยึดมั่นของตนเองที่มีอยู่เดิม ซึ่งอาจผิดได้

4. ความกตัญญูกตเวที หมายถึง ความกตัญญู ความรู้สึกในอุปการคุณหรือบุญคุณที่ผู้อื่นหรือสิ่งอื่นมีต่อตน กตเวที หมายถึง การแสดงออก การตอบแทน ดังนั้น ความกตัญญูกตเวที จึงหมายถึง ความรู้บุญคุณและตอบแทนต่อบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่น ที่มีบุญคุณต่อตนเอง

5. การรักษาระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมความประพฤติ ปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ ข้อตกลง กฎหมาย ศีลธรรม ซึ่งแบ่งเป็น

5.1 การรักษาระเบียบภายนอก ได้แก่ การรักษาระเบียบวินัยในการอุปโภค บริโภค การรักษาระเบียบวินัยต่อสถานที่ การปกครอง เป็นต้น

5.2 การรักษาระเบียบวินัยภายใน ได้แก่ การแต่งกาย การควบคุมท่วงที กิริยา วาจา ใจ ให้หมดจดงดงามด้วยการละเว้นการทำความชั่ว ประพฤติตนชอบทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทั้งกาย วาจา และใจ

6. การเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้เงินแก่คนที่ควรให้ ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา และการรู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตนเองด้วย

7. ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือกันกระทำกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม

8. ความประหยัด หมายถึง การใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก รวมทั้งการรู้จักกระมักระวัง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขตที่พอเหมาะพอควร

9. ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริง และเหตุผล ไม่มีความลำเอียง

10. ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามอย่างเข้มแข็งเพื่อให้เกิดความสำเร็จใน การงาน

11. ความเมตตา กรุณา เมตตา คือ ความรักและเอ็นดูปรารถนาให้ผู้อื่น เป็นสุข กรุณา คือ ความสงสาร คิดจะช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

นอกจากคุณลักษณะจริยธรรมในสังคมไทยที่กล่าวมานี้ วิชาชีพบางวิชาชีพได้กำหนดจริยธรรมด้านวิชาชีพสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพนั้นๆ ไว้ด้วย นอกเหนือจากจริยธรรมทั่วไป เพราะถือว่าสภาพจิตใจและลักษณะงานที่แตกต่างกันของผู้ประกอบวิชาชีพนั้นๆ เป็นสิ่งสำคัญ เช่น ครู แพทย์ พยาบาล หนายความ ตุลาการ ทหาร ตำรวจ และนักการเมือง เป็นต้น

ความสำคัญของจริยธรรม

เรื่องของจริยธรรมนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนในทุกสาขาอาชีพ เพราะจริยธรรม เป็นสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตสำหรับคนส่วนใหญ่ ซึ่งมีผู้สรุปความสำคัญของจริยธรรมไว้ ดังนี้

ฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร (2547, น.26-27) ได้สรุปประโยชน์และความสำคัญของจริยธรรมไว้ดังนี้

1. จริยธรรมช่วยควบคุมและส่งเสริมบุคคลให้มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม โปร่งดอง สามัคคี เอื้อเฟื้อ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน
2. จริยธรรมช่วยให้รู้จักการตัดสินใจที่ดี และความชั่วได้ถูกต้องและรู้จักลำดับความสำคัญของหน้าที่ว่าควรทำสิ่งใดก่อนหรือหลัง
3. จริยธรรมช่วยลดการเอาัดเอาเปรียบ การคดโกงและความเห็นแก่ตัว
4. จริยธรรมช่วยลดการส่งเสริมให้มีความเสียสละ เห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของส่วนตัว เพิ่มความรับผิดชอบในหน้าที่การงานและถูกต้องตามทำนองครองธรรม
5. จริยธรรมช่วยทำให้เกิดความมีระเบียบวินัยที่ดีงามในสังคม
6. จริยธรรมช่วยให้รู้จักแนวทางดำเนินชีวิตในทางที่ดีงามและถูกต้อง

พรนพ พุกกะพันธุ์ (2545, น.17-18) อธิบายถึงความสำคัญของจริยธรรม ไว้ดังนี้

1. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคม อย่างมีระเบียบเป็นระบบ มีความอบอุ่น มีความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีสันติภาพ

2. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์รู้จักตนเอง มีความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ
3. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์สามารถกำหนดเป้าหมายของชีวิต การดำเนินชีวิตและการพัฒนาชีวิตให้สำเร็จตามเป้าหมาย
4. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นๆ และสังคมอย่างมีระบบเป็นระเบียบ เช่น การครองตน การครองงาน การครองเรือน การครองคน ฯลฯ
5. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาชีวิต และสามารถทำให้ความทุกข์หมดไปได้
6. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์มีเครื่องยึดเหนี่ยว และเป็นหลักปฏิบัติเพื่อป้องกันการเบียดเบียน การเอาัดเอาเปรียบกันในทางส่วนตัว และสังคม
7. จริยธรรมช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้มนุษย์มีชีวิตที่ดี มีสุขภาพจิต สุขภาพกายที่ดี เป็นชีวิตที่สมบูรณ์
8. จริยธรรมช่วยสร้างสันติภาพในสังคม และสร้างสันติภาพโลก
9. จริยธรรมเป็นวิถีทางแห่งปัญญา ทำให้มนุษย์มีเหตุผล รู้จักใช้สติปัญญาแก้ปัญหาชีวิต มีความเชื่อในการทำความดี โดยการนำเอาหลักจริยธรรมมาเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาชีวิต ไม่หลงงมงายในสิ่งที่ปราศจากเหตุผล
10. จริยธรรมช่วยให้มนุษย์เป็นคนหนักแน่น มีความขยันอดทน มานะต่อสู้ เพื่อเอาชนะความทุกข์ความเดือดร้อนไปด้วยตนเอง เป็นที่พึ่งของตนเอง ไม่ต้องรอโชคชะตา

จริยธรรมของนักการเมือง

เมื่อนักการเมืองได้รับเลือกตั้งจากประชาชน ไม่ว่าจะเป็่นนักการเมืองระดับประเทศ อย่าง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) สมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) รัฐมนตรี หรือแม้แต่ันักการเมืองระดับท้องถิ่นอย่าง สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส.จ.) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) ฯลฯ ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และรับผิดชอบต่อประชาชน หลีกเลี้ยงที่จะหาประโยชน์ส่วนตน หลีกเลี้ยงที่จะมีพฤติกรรมที่ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและผู้ใกล้ชิด แต่ในทางตรงกันข้าม นักการเมืองส่วนใหญ่ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง การที่ไม่อุทิศเวลาให้แก่งานในหน้าที่ ขาดการประชุมสภา หรือไม่ให้ความร่วมมือในการประชุมสภาแต่ละครั้ง หรือการที่ไม่เอาใจใส่ทุกข์สุขของประชาชนที่เลือกตนเองเข้ามา หรือการที่นักการเมืองประกอบอาชีพอื่นที่สามารถใช้อิทธิพลในตำแหน่งหน้าที่ของตนไปเอาัดเอาเปรียบ

ผู้อื่นหรือหาประโยชน์ให้แก่ตนเอง รวมทั้งการใช้ข้อมูลลับของทางราชการเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง การรับของขวัญ ของกำนัลหรือผลประโยชน์อื่นที่มีสมควรได้ และการช่วยญาติมิตร การมีผลประโยชน์ทับซ้อน เป็นต้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมของนักการเมืองนั่นเอง

สาเหตุการจริยธรรมของนักการเมือง

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2549, บทคัดย่อ) ได้สรุปสาเหตุของการขาดจริยธรรมหรือการละเมิดจริยธรรมของนักการเมือง ได้รวม 10 ประการ ดังนี้

1. ตำแหน่งหน้าที่ (authority) ที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำความผิด อาทิ ตำแหน่งหน้าที่ที่มีอำนาจในการอนุมัติ อนุญาตให้สัมปทานหรือใบอนุญาตประกอบกิจการต่างๆ
2. โอกาส (opportunity) ที่เอื้ออำนวย เช่น กฎหมายมีช่องโหว่ หรือระเบียบมีช่องว่าง
3. สิ่งจูงใจ (incentive) ที่เพียงพอจะกระทำความผิด อาทิ ผลประโยชน์จำนวนมากในรูปของเงินทองและวัตถุ
4. ชื่อเสียงเกียรติยศ (reputation) ของความประสงค์ในตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือรัฐมนตรีเพื่อเป็นชื่อเสียงเกียรติยศแก่ตนเองและวงศ์ตระกูล จึงเป็นสาเหตุของการกระทำทุกอย่างโดยไม่คำนึงถึงจริยธรรม ความถูกต้อง
5. การขาดอุดมการณ์ (ideology) โดยนักการเมืองเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องเป็นสำคัญ ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติ
6. วิสัยทัศน์ (vision) ที่คับแคบ คือการที่นักการเมืองมีวิสัยทัศน์ทางการเมืองที่คับแคบ มุ่งหวังกอบโกยผลประโยชน์เพื่อตนเอง ครอบครัว หรือบุคคลใกล้ชิดคิดมากกว่าการอุทิศตนเพื่อประชาชนและสังคมส่วนรวม
7. วัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) ของคนไทยที่เห็นว่าการละเมิดจริยธรรมและมีลักษณะผลประโยชน์ทับซ้อนของนักการเมืองเป็นเรื่องปกติวิสัยที่มีมาทุกยุคทุกสมัย จึงทำให้นักการเมืองไม่หวั่นเกรงว่าจะถูกลงโทษ
8. ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี (liberal capitalism) ที่เข้ามากับกระแสโลกาภิวัตน์ ที่เปิดโอกาสให้องค์ธุรกิจเข้ามาเกี่ยวกับนักการเมืองมากขึ้น โอกาสที่จะเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนจึงเพิ่มมากขึ้น
9. ประชาชน (people) ขาดข้อมูลข่าวสาร ขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ทำให้การตัดสินใจในการเลือกนักการเมืองที่มีคุณธรรมจริยธรรมผิดพลาด

10.สังคมไทย (Thai society) เป็นระบบอุปถัมภ์ (patron client system) จึงเน้นประโยชน์นิยมมากกว่าจริยธรรมคุณธรรมหรือความถูกต้อง

เมื่อเกิดปัญหาเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองเมื่อไร ก็มักจะพูดถึงมาตรฐานทางจริยธรรมของนักการเมืองอยู่เสมอ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้มีบทบัญญัติว่าด้วยคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองไว้ในมาตรา 77 และได้ถูกนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังใน รัฐบาล ฯพณฯ ชวน หลีกภัย เมื่อปี พ.ศ.2543 โดยนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีในรัฐบาลขณะนั้น ได้อาศัยอำนาจตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ออกประกาศเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการการเมือง รวม 29 ข้อ ให้ข้าราชการการเมืองยุคนั้นถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตลอดอายุ รัฐบาล เพียงจะมาถูกละเลยจนเป็นปัญหาใหญ่ของชาติบ้านเมืองในรัฐบาลต่อมา

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวปัจจุบันยังมีผลบังคับใช้อยู่ เพราะเป็นระเบียบที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดินไม่ได้ถูกยกเลิกไปโดยรัฐธรรมนูญใหม่จนกว่าจะมีระเบียบแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องนี้ออกมา

ธีระพล อรุณะกสิกร และคณะ(2543) ได้รวบรวมระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ.2543 ไว้ดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยมาตรฐาน ทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ.2543

โดยที่มาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐต้องทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งสำหรับข้าราชการการเมืองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดินนั้น ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีและข้าราชการการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง ฉะนั้น เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการจัดให้มีมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวที่พึงต้องปฏิบัติขึ้นไว้

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 11 (8) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยมาตรฐานทางคุณธรรม และจริยธรรมของข้าราชการการเมือง พ.ศ.2543”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

“ข้าราชการการเมือง” หมายความว่า นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีและข้าราชการการเมืองอื่นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง

ข้อ 4 ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามระเบียบนี้

หมวด 1

คุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการการเมือง

ข้อ 5 ข้าราชการการเมืองจักต้องจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพและรักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ข้อ 6 ข้าราชการการเมืองจักต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ

ข้อ 7 ข้าราชการการเมืองจักต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นพลเมืองดี การเคารพ และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

ข้อ 8 ข้าราชการการเมืองจักต้องมีอุดมการณ์ในการทำงานเพื่อประเทศชาติและรับใช้ประชาชนอย่างเต็มความสามารถ ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละและยุติธรรม

ข้อ 9 ข้าราชการการเมืองจักต้องปฏิบัติตนอยู่ในกรอบจริยธรรม คุณธรรมและศีลธรรมทั้งโดยส่วนตัวและโดยหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสาธารณชน ทั้งต้องวางตนให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาของประชาชน

ข้อ 10 ข้าราชการการเมืองจักต้องถือว่าผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนเป็นสิ่งสูงสุด และปฏิบัติต่อประชาชนทั่วไปอย่างเสมอภาคและปราศจากอคติ

ข้อ 11 ข้าราชการการเมืองจักต้องเคารพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของผู้อื่น ไม่แสดงกิริยาหรือใช้วาจาอันไม่สุภาพ อาฆาตมาดร้าย หรือใส่ร้ายหรือเสียดสีบุคคลใด

ข้อ 12 ข้าราชการการเมืองจักต้องไม่ใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นข้าราชการการเมืองไปแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ในทางทรัพย์สินหรือไม่ก็ตาม

ข้อ 13 ข้าราชการการเมืองจักต้องไม่ใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นข้าราชการการเมืองเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการบรรจุ แต่งตั้ง ย้าย โอน เลื่อนตำแหน่งและเลื่อนชั้นเงินเดือนของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมีใช้ข้าราชการการเมือง พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

ข้อ 14 ข้าราชการการเมืองจักต้องรักษาความลับของราชการ เว้นแต่เป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

ข้อ 15 ข้าราชการการเมืองจักต้องไม่คบหาหรือให้การสนับสนุนแก่ผู้ประพฤติผิดกฎหมาย หรือผู้มีความประพฤติหรือมีในทางเสื่อมเสีย เช่น ผู้เปิดบ่อนการพนันหรือผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อันอาจกระทบกระเทือนต่อความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

ข้อ 16 ข้าราชการการเมืองจักต้องปฏิบัติต่อองค์กรธุรกิจที่ติดต่อทำธุรกิจกับหน่วยงานของรัฐตามระเบียบและขั้นตอนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ

ข้อ 17 ข้าราชการการเมืองพึงพบปะเยี่ยมเยียนและช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เอาใจใส่ทุกข์สุขและรับฟังเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนและรับหาทางช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ

ข้อ 18 ข้าราชการการเมืองจักต้องไม่ยินยอมให้คู่สมรสญาติสนิท บุคคลในครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิดก้าวก่ายการปฏิบัติหน้าที่ของตนหรือของผู้อื่น และจักต้องไม่ยินยอมให้ผู้อื่นใช้ตำแหน่งหน้าที่ของตนโดยมิชอบ

ข้อ 19 ข้าราชการการเมืองจักต้องระมัดระวังมิให้การประกอบวิชาชีพ อาชีพ หรือการงานอื่นใดของคู่สมรส ญาติสนิทหรือบุคคลในครอบครัวของตนมีลักษณะเป็นการกระทบกระเทือนต่อความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

ข้อ 20 ข้าราชการการเมืองจักต้องยึดมั่นในกฎหมายและค่านึงถึงระบบคุณธรรมในการแต่งตั้งผู้สมควรดำรงตำแหน่งต่างๆ

ข้อ 21 ข้าราชการการเมืองจักต้องแสดงความรับผิดชอบตามควรแก่กรณีเมื่อปฏิบัติหน้าที่บกพร่องหรือผิดพลาดอย่างร้ายแรง

ข้อ 22 ข้าราชการการเมืองจ้กต้องรักษาทรัพย์สินของราชการและใช้ทรัพย์สินของราชการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้นๆ เท่านั้น

ข้อ 23 ข้าราชการการเมืองจ้กต้องไม่ใช้และเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเพื่อให้อื่นหรือประชาชนเข้าใจผิดหรือเพื่อผลประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น

ข้อ 24 ข้าราชการการเมืองผู้ใดเมื่อออกหรือพ้นจากตำแหน่งหน้าที่แล้วไปทำงานให้องค์กรเอกชนต้องไม่นำข้อมูลข่าวสารอันเป็นความลับของราชการซึ่งตนได้มาในระหว่างอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรเอกชนนั้น ทั้งนี้ ภายในกำหนดระยะเวลาสามปีนับจากวันที่ออกหรือพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

ข้อ 25 ข้าราชการการเมืองจ้กต้องไม่ประพฤติตนอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเกียรติภูมิของชาติ

ข้อ 26 ข้าราชการการเมืองจ้กต้องเปิดเผยข้อมูลหรือการกระทำที่ทำให้ราชการเสียหาย การฉ้อฉล หลอกลวง การใช้อำนาจในทางที่ผิด และการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

ข้อ 27 ข้าราชการการเมืองจ้กต้องไม่เรียกร้องของขวัญของกำนัล หรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลอื่น เพื่อประโยชน์ต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน และจะต้องดูแลให้คู่สมรส ญาติสนิท หรือบุคคลในครอบครัวของตนปฏิบัติเช่นเดียวกันด้วย

หมวด 2

การควบคุมให้เป็นไปตามคุณธรรมและจริยธรรม

ข้อ 28 ให้นายกรัฐมนตรีกำกับดูแลการประพฤติปฏิบัติของรัฐมนตรีและข้าราชการการเมืองอื่นที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นไปตามคุณธรรมและจริยธรรมตามระเบียบนี้ ในกรณีที่พบว่าการประพฤติปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบนี้ ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามควรแก่กรณีเพื่อให้มีการดำเนินการโดยถูกต้องตามระเบียบนี้ต่อไป

ข้อ 29 ให้นายกรัฐมนตรีกำกับดูแลการประพฤติปฏิบัติของข้าราชการการเมืองที่รัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นไปตามคุณธรรมและจริยธรรมตามระเบียบนี้ ในกรณีที่พบว่าการประพฤติปฏิบัติไม่ถูกต้องตามระเบียบนี้ ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามควรแก่กรณีเพื่อให้มีการดำเนินการโดยถูกต้องตามระเบียบนี้ต่อไป

ถ้าปรากฏว่ารัฐมนตรีผู้ใดมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตามวรรคหนึ่ง นายกรัฐมนตรีอาจ
แจ้งให้รัฐมนตรีดำเนินการตามที่เห็นสมควรได้

ประกาศ ณ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543

ชวน หลีกภัย
(นายชวน หลีกภัย)
นายกรัฐมนตรี

นอกจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีผู้ได้ให้แนวคิด หลักการ และ
ข้อเสนอแนะ รวมถึงทัศนคติเกี่ยวกับจริยธรรมของนักการเมืองไว้หลายท่าน ดังนี้

สุรศักดิ์ เทียมประเสริฐ (2540, น.43) ทำงานวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง จริยธรรมของ
นักการเมือง โดยศึกษา สังเคราะห์ ข้อมูลในเรื่องวินัย จรรยาบรรณ คำสอนทางศาสนา และพระ
บรมราชาโฆวาท ต่างๆ ได้เสนอแนะจริยธรรมของนักการเมืองไว้ 9 ด้าน ดังนี้

1. การปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองต้องยึดหลักการและความเป็นธรรมเพื่อ
ผลประโยชน์ส่วนรวม
2. นักการเมืองต้องยึดมั่นในความสามัคคี มีความจริงใจต่อกัน เกื้อกูลกัน เพื่อให้
งานในส่วนรวมสำเร็จลุล่วงเป็นผลดีกับประชาชน
3. นักการเมืองต้องเคารพรัฐธรรมนูญ กฎหมายและข้อบังคับรวมทั้งกฎกติกาต่างๆ
เพื่อความถูกต้องและเป็นระเบียบแบบแผนอันดีงาม
4. นักการเมืองต้องยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและรักษาสัจจะ ในคำพูดของตน
5. นักการเมืองต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับฐานะตำแหน่ง ทำให้เป็น
ตัวอย่างแก่ประชาชน
6. นักการเมืองต้องเข้มแข็งอดทน พร้อมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่น
7. นักการเมืองต้องยึดถือความถูกต้อง เมื่อเกิดความเสียหายจากงานในความ
รับผิดชอบ ต้องกล้ารับผิดชอบ
8. นักการเมืองต้องมีความเคร่งครัดในเรื่องเวลา และต้องตรงต่อเวลาในทุกกรณี
9. นักการเมืองต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์จากงานในหน้าที่ หากมุ่งหากินด้วย
วิธีการใดๆ ต้องลาออกจากตำแหน่งไปทำการค้า

ทิพย์พรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา (2542, น. 114-115) ได้นำเสนอหลักการทั่วไปของร่างประมวล จริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 26 ข้อ ดังนี้

1. เป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย และหลักจริยธรรมเหนือผลประโยชน์ส่วนตัว
2. มีอุดมการณ์ และตั้งใจทำงานในตำแหน่งหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่ฉ้อฉล คดโกง
3. ปฏิบัติอยู่ในกรอบจริยธรรม คุณธรรมและศีลธรรมทั้งโดยส่วนตัวและโดยหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสาธารณชน ทำตนให้เป็นที่เชื่อมั่น ศรัทธา และไว้วางใจของประชาชน
4. มีหัวใจดับปะ ละอายต่อการทำความชั่ว และอย่างน้อยต้องปฏิบัติตามศีลห้า
5. ประพฤติตนโดยวางตัวเป็นกลาง มีความยุติธรรม ปฏิบัติต่อประชาชนทั่วไปอย่างเสมอหน้ากัน
6. มีสัจจะ รักษาคำพูด
7. มีมารยาทและคุณธรรมทางการเมือง ไม่ซื่อเสียง ไม่ใช้วาจาสามหาว หยาบคาย ไม่กล่าวหาผู้อื่นโดยไม่มีหลักฐาน และมีความรับผิดชอบ
8. ช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของราชการ และใช้ทรัพย์สินของราชการเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ตามวัตถุประสงค์ของราชการเท่านั้น
9. ไม่ใช่และบิดเบือนข้อมูลข่าวสารของทางราชการเพื่อให้ผู้อื่น หรือประชาชนเข้าใจผิด หรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวและพรรคพวก
10. ไม่ใช่อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ราชการไปแสวงหาการจ้างงานอื่นที่มีค่าตอบแทนสูง
11. ไม่ใช่เวลาราชการไปเพื่อการทำงานส่วนตัว หรืองานอื่นๆ หรือทำงานให้เอกชน โดยมีค่าตอบแทนนอกเหนือจากเงินเดือนที่ได้จากการทำงานในหน้าที่
12. เมื่อออก หรือพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ ที่ตนรับผิดชอบแล้วไปทำงานให้เอกชน จะต้องไม่นำความลับหรือข้อมูลข่าวสารของราชการไปเพื่อใช้ประโยชน์ในการทำงานให้เกิดประโยชน์แก่เอกชนนั้นๆ
13. ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ทางการเมือง ก้าวก้าว กัดขี๋ ช่มเหลงข้าราชการประจำและประชาชน ไม่ทำตัวเป็นนายประชาชน
14. รักษาความลับของทางราชการยิ่งกว่าชีวิตของตนเอง

15. พิจารณาออกกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวม
16. ไม่คบหากับผู้ประพฤติผิดกฎหมาย หรือผู้มีอิทธิพล
17. ไม่แสดงวาทะ ท่าทางก้าวร้าวต่อผู้อื่น
18. ไม่ขาดประชุมสภาฯ ติดต่อกันเกิน 3 ครั้ง โดยไม่มีเหตุผลสำคัญ และจำเป็น
19. ไม่มีพฤติกรรมทำการเมืองเป็นธุรกิจ
20. ไม่ให้สัญญาผูกพัน หรือผูกมัดรัฐบาลกับธุรกิจเอกชนด้วยวิธีที่ไม่โปร่งใส ส่อการทุจริตผิดศีลธรรม
21. ประพฤติต่อบุคคล หรือองค์การธุรกิจที่ติดต่อทำธุรกิจกับหน่วยงานของรัฐบาลตามระเบียบและขั้นตอนอย่างเท่าเทียมเสมอหน้ากัน โดยไม่เลือกปฏิบัติตามความสัมพันธ์ส่วนตัว
22. ไม่ร่วมมือกับบุคคล หรือองค์การใดๆ กระทำการ หรือแสวงหาผลประโยชน์ที่ขัดต่อการทำหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ
23. ต้องเปิดเผยข้อมูล หรือการกระทำที่ทำให้ราชการเสียหาย การฉ้อฉล หลอกลวง การใช้อำนาจในทางที่ผิด และการทุจริตคอร์รัปชันต่อราชการและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ
24. เป็นตัวอย่างในการทำหน้าที่พลเมืองดี โดยเฉพาะความรับผิดชอบในการเสียภาษีอากรให้รัฐตามกฎหมาย
25. ไม่ข้องเกี่ยว ถือหุ้นส่วน หรือเป็นเจ้าของกิจการที่ทำธุรกิจติดต่อกับค้าขายกับรัฐบาล
26. พบปะเยี่ยมเยียน และช่วยเหลือประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เอาใจใส่ทุกข์ สุข และรับฟังเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน และรับหาทางช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนและเสมอหน้ากัน โดยไม่เลือกปฏิบัติว่าเป็นพวกเขา พวกเขา หรือเป็นหัวคะแนนของตนเท่านั้น

จากแนวคิด หลักการ เกี่ยวกับจริยธรรมของนักการเมืองข้างต้น ผู้วิจัยนำแนวคิดของสุรศักดิ์ เทียมประเสริฐ (2540) เสนอไว้ในงานวิจัยส่วน เรื่อง จริยธรรมของนักการเมือง เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวเกิดจากการสังเคราะห์ รวบรวมข้อมูลในเรื่องวินัย จรรยาบรรณ คำสอนทางศาสนา และพระบรมราชาบาท ต่างๆ และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายว่า จริยธรรมของนักการเมือง หมายถึง หลักการ กฎเกณฑ์ที่ใช้เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติทั้งกาย วาจา ใจ อย่างถูกต้อง เหมาะสม ของผู้ที่จะบริหารบ้านเมือง หรือผู้นำของประชาชน เพื่อนำประเทศชาติไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและสันติสุข

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค

ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค

สตอลทซ์ (Stoltz, 1998, p.58) กล่าวว่า AQ สามารถบอกเราได้ว่า ตัวเราสามารถทนต่อปัญหาได้ดีเพียงใด ความสามารถในการเอาชนะปัญหานั้น และสามารถทำนายว่าใครจะเอาชนะหรือใครจะพ่ายแพ้ต่อปัญหาอุปสรรคนั้น

วิทยา นาควัชระ (2544, น.91) ให้ความหมายว่า AQ คือ ความอดทนเมื่อมีอุปสรรค และสามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้อย่างคนมีกำลังใจ และมีความหวังอยู่เสมอ

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2545, น.103) ได้อธิบายว่า AQ คือ รูปแบบปฏิกิริยาตอบสนองหรือพฤติกรรมของคนๆ นั้น ต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เป็นรูปแบบพฤติกรรมการตอบสนองต่อปัญหาอุปสรรคในชีวิต ซึ่งเป็นกลไกของสมองที่เกิดจากใยประสาทต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้น ผักผันขึ้น ปัญหาที่กล่าวถึงนี้อาจจะเป็นปัญหาเล็กน้อย หรืออาจจะเป็นปัญหาปานกลาง หรืออาจจะเป็นปัญหาที่ใหญ่โตมหาศาลมหันตภัยก็เป็นได้ รูปแบบการตอบสนองนี้ คือรูปแบบการจัดการกับปัญหา

นันทนุช ตั้งเสถียร (2546, น.24) ให้คำจำกัดความว่า AQ เป็นแนวคิดที่จะพยายามทำความเข้าใจอุปสรรค ความยากลำบาก และรู้ที่มาของความรู้สึกว่า ทำไมคนจึงท้อแท้และสิ้นหวังเมื่อประสบกับเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่ยากลำบากที่ได้ผ่านเข้ามาเสมือนมรสุมที่จู่โจม AQ จึงเป็นสิ่งที่ถูกเชื่อว่าจะช่วยทำให้คนอดทนต่อความยากลำบาก และฝ่าฟันเอาชนะอุปสรรคเหล่านั้นได้

นันทิยา วชิรลาภไพฑูรย์ (2547) ให้ความหมายว่า AQ คือ ความทนต่อปัญหาและอุปสรรค และความสามารถในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของคนๆ นั้น

จากความหมายดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค หรือ AQ คือ การเอาชนะปัญหาและอุปสรรค ไม่ปล่อยให้ปัญหาคุกคาม เป็นความสามารถในการเผชิญหรือรับมือกับปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้สามารถฝ่าฟันปัญหาและอุปสรรคได้ในที่สุด

แนวคิดพื้นฐานของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค

สตอลท์ (Stoltz, 1997, pp.6-7 & 83) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค หรือ AQ ว่ามีพื้นฐานมาจากกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ ที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ 3 สาขาวิชา ได้แก่

1. จิตวิทยาการรับรู้ (Cognitive Psychology)

อุปสรรคต่างๆ เกิดขึ้นมาจากภายในจิตใจของตนเอง ทำให้เกิดความท้อแท้ หมดหวัง ไม่รู้ว่าจะจัดการกับปัญหาและอุปสรรคอย่างไร บุคคลจะพ่ายแพ้และจมอยู่กับความทุกข์ที่เกิดจากอุปสรรค การที่บุคคลเกิดความคิด ความเชื่อ เช่นนี้ไปเรื่อยๆ จะทำให้เกิดการรับรู้เช่นนี้ตลอดชีวิต เมื่อต้องเผชิญกับอุปสรรค ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลมีการรับรู้ที่อุปสรรคเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราว เป็นสิ่งที่ต้องเผชิญและฟื้นฝ่า บุคคลก็จะมี ความหวัง มีกำลังใจ ไม่ท้อแท้ และหาทางที่จะฟื้นฝ่าอุปสรรคเหล่านี้ไปได้

2. สรีรวิทยาของระบบประสาท (Neurophysiology)

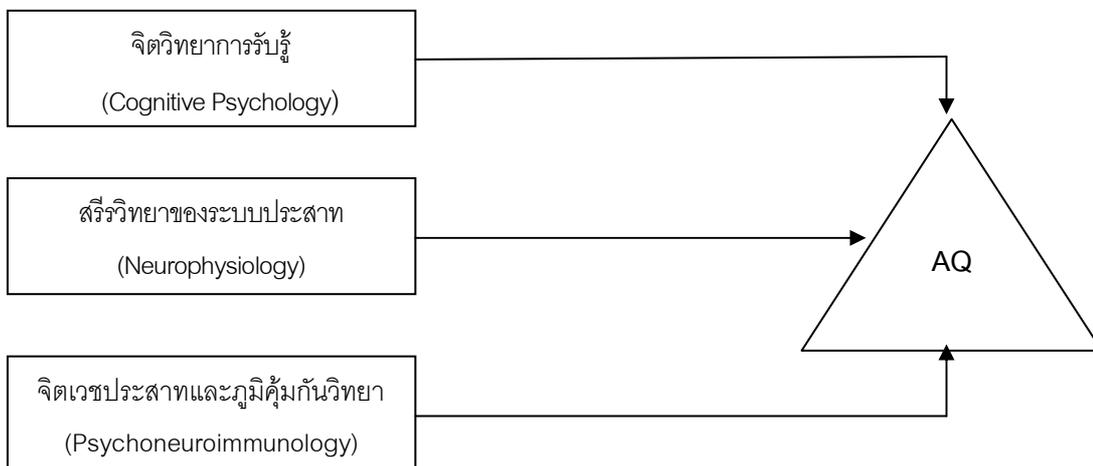
สมองของคนเราประกอบด้วยโครงสร้างที่สมบูรณ์ สามารถสร้างความเคยชินขึ้นมาได้ หากเปลี่ยนจิตได้สำนึกใหม่ และสร้างทัศนคติที่ดี ก็จะช่วยพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค (AQ) ที่เกี่ยวข้องกับคนได้

3. จิตเวชประสาทและภูมิคุ้มกันวิทยา (Psychoneuroimmunology)

ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค เกี่ยวข้องกับสุขภาพของตนเอง ความเข้มแข็งทางจิตใจและการควบคุมตนเองต่อภูมิคุ้มกันต้านทานโรคมัยไข้เจ็บ หรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น

พื้นฐานจากกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ทั้ง 3 สาขาวิชา สามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค (AQ) ได้ดังแผนภาพที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1
แสดงกรอบแนวคิดพื้นฐานของ AQ

ที่มา : สตอลทซ์ (Stoltz, 1997, p.83)

ซึ่งหนังสือ AQ อีดีเกินพิกัต (ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์, 2548) อธิบายว่า AQ เป็นปัจจัยกำหนดความสามารถของบุคคล มีพื้นฐานมาจากกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ ที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ 3 ศาสตร์ ซึ่งต่างก็เป็นตัวแทนของตัวต่อหนึ่งตัวที่เมื่อนำมารวมเข้าด้วยกันจึงเกิดเป็น AQ ที่เป็นหลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จของบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค

สตอลทซ์ (Stoltz, 1997, pp.106-125) ได้แบ่งองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคออกเป็น 4 มิติ ที่เรียกรวมว่า CO₂RE ซึ่งใช้ในการประเมินระดับของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค โดยมีรายละเอียดดังนี้

มิติที่ 1 การควบคุม (C = Control) หมายถึง ระดับการรับรู้ถึงความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ให้สามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ที่ยากลำบาก หรืออุปสรรค

ลักษณะของผู้ที่มีมิติด้านการควบคุมสูง ได้แก่ การมีระดับการรับรู้ถึงความสามารถของตนที่จะควบคุมตนให้ผ่านพ้นเหตุการณ์และความยากลำบากสูง เป็นผู้มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา (Proactive Approach) ไม่ย่อท้อ พยายามหาทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้น

มิติที่ 2 ต้นเหตุและความรับผิดชอบ (O = Origin and Ownership) หมายถึง ระดับความสามารถในการวิเคราะห์ค้นหาถึงสาเหตุของปัญหาและปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของอุปสรรค โดยหลีกเลี่ยงการกล่าวโทษตัวเองโดยไม่จำเป็นอย่างชัดเจน แต่จะยอมรับผิดชอบตามสัดส่วนที่เป็นจริง

ลักษณะของผู้ที่มีมิติด้านสาเหตุและความรับผิดชอบสูง ได้แก่ ผู้ที่มีแนวโน้มที่มองเห็นความสำเร็จของตนเองว่าเป็นการกระทำของตนเอง และปัญหาอุปสรรคมีจุดเริ่มต้น หรือสาเหตุพื้นฐานจากแหล่งภายนอกหรือจากบุคคลอื่น คะแนนที่สูงในมิตินี้สะท้อนถึงความสามารถในการหลีกเลี่ยงการกล่าวโทษตัวเองโดยไม่จำเป็นได้อย่างชัดเจน แต่ยอมรับผิดชอบตามสัดส่วนที่เป็นจริง และจะชี้ให้เห็นถึงการมอบหมายให้มีอำนาจร่วมการกล่าวโทษเฉพาะสิ่งที่ตนเองทำ ขณะที่ยอมรับความเป็นเจ้าของผลลัพธ์ของปัญหาอุปสรรคมาเป็นของตน (ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์, 2548, น.173)

มิติที่ 3 ผลกระทบ (R = Reach) หมายถึง การวัดผลกระทบของปัญหาความยุ่งยากที่มีต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละคนว่ามีมากน้อยเพียงใด พร้อมระวางและมีสติว่าอีกนานเท่าไรหรือปัญหาหรืออุปสรรคกำลังจะเข้ามาในชีวิต

ลักษณะของผู้ที่มีมิติด้านผลกระทบต่อชีวิตสูง ได้แก่ คนที่สามารถควบคุมอารมณ์ด้านลบ และควบคุมผลกระทบและความเสียหายต่อการดำเนินชีวิตเมื่อมีปัญหาความยุ่งยากเกิดขึ้น เป็นผู้ที่ยอมรับกับความยากลำบากทุกสถานการณ์ ไม่หวั่นไหว ไม่เก็บมาคิดมากจนจมอยู่กับความทุกข์ แต่คิดได้ว่าอุปสรรคเป็นเพียงเหตุการณ์หนึ่งที่ผ่านเข้ามาในชีวิตและจะผ่านไป

มิติที่ 4 ความอดทน (E = Endurance) หมายถึง การรับรู้ถึงความคงทนของอุปสรรคและการรับมือกับความยืดหยุ่นของปัญหา และพยายามขจัดให้หมดไปอย่างถูกวิธี

ลักษณะของผู้ที่มีมิติด้านความอดทนสูง ได้แก่ ผู้ที่รู้ว่าอุปสรรคจะคงทนอยู่ในระยะเวลาชั่วคราวเท่านั้น เราสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการฝึกฝนทักษะและความรู้ความสามารถ มีความหวังในชีวิต พยายามที่จะหาหนทางแก้ไขอุปสรรคในชีวิตให้ถูกขจัดออกไปโดยเร็ว ซึ่งจะต่างจากผู้ที่มีมิติด้านความอดทนต่ำ ที่เป็นคนที่สิ้นหวังในชีวิต คิดแต่ที่ไม่มีใครหรืออะไรช่วยแก้ไขได้ ไม่พยายามหาทางแก้ปัญหามา ปล่อยให้ยังคงเป็นปัญหาของตนตลอดไป

การแบ่งประเภทของบุคคลตามแนวคิดสตอลท์

สตอลท์ (Stoltz, 1997, p.13-15) เปรียบเทียบว่าชีวิตคนก็เหมือนกับการปีนเขา หากต้องการจะประสบความสำเร็จก็ต้องอาศัยจิตใจที่มีความมุ่งมั่น จดจ่อ และมีความอดทน ซึ่งการเปรียบเทียบนี้ไม่ได้ใช้แต่เฉพาะกับตัวบุคคลเท่านั้น แต่ยังสามารถนำมาใช้กับการเสริมสร้าง

ทีมงานและองค์กรได้เช่นกัน โดยสตอลทซ์ แบ่งลักษณะของบุคคล ทีมงาน และองค์กร ออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน ซึ่ง ริชาร์ด ดี. กัมบอร์นาร์กซ์ (2548, น.31-32) ได้อธิบายการแบ่งประเภทของบุคคลตามแนวคิดของ สตอลทซ์ ทั้ง 3 ประเภท ไว้ในหนังสือ AQ อึดเกินพิกัด ดังนี้

คนไม่สู้ (Quitter)

เป็นที่รู้จักดีว่า มีคนจำนวนมากเลือกที่จะไม่ทำอะไร และพร้อมที่จะหลบเลี่ยงถอยหนี และถอนตัว คนประเภทนี้คือคนไม่สู้ คนประเภทนี้จะละทิ้งการปีนขึ้นไปสูง ปฏิเสธโอกาสที่ภูเขาหยิบยื่นให้ เป็นคนเพิกเฉยชุกช่อนหรือละทิ้งแรงขับภายในตัวที่เป็นแก่นแท้ของมนุษย์ที่ต้องการความก้าวหน้า รวมถึงสิ่งต่างๆ มากมายที่โอกาสเปิดแก่ชีวิต

นักตั้งแคมป์ (Camper)

กลุ่มคนประเภทที่สอง คือนักตั้งแคมป์ คนเหล่านี้เมื่อไปได้สักพักหนึ่ง ก็จะพูดว่า “นี่มันไกลเท่าที่ฉันจะไปแล้ว” (หรือเท่าที่ต้องการจะไป) เมื่อเหน็ดเหนื่อยจากการปีนขึ้นไปสูง ก็จะยุติความพยายามที่จะก้าวสูงขึ้นต่อไป และมองหาพื้นที่ราบซึ่งเรียบและสบาย เป็นที่ที่สามารถหลบพ้นจากภัยร้าย และเลือกที่จะปักหลักอยู่ตลอดนานนับหลายปี

นักตั้งแคมป์ต่างกับคนไม่สู้ตรงที่ อย่างน้อยก็มีความพยายามที่จะเผชิญกับความท้าทายแห่งวิกฤติอยู่บ้าง และอย่างน้อยคนประเภทนี้ก็ยังคืบหน้าบ้าง การผจญภัยอาจเป็นไปอย่างเรียบง่าย ต้องทุ่มเทมาก และต้องทำงานอย่างพากเพียร เพื่อที่จะไปได้ไกลเท่าที่สามารถทำได้ การก้าวขึ้นไปบางส่วนของคนประเภทนี้อาจมองว่าเป็นความ “สำเร็จ” ในขั้นสุดท้ายแล้ว แล้วก็สรุปว่าเป็นการสิ้นสุดของการเดินทางของชีวิต นั่นเป็นมุมมองที่ผิดๆ ที่มักเกิดขึ้นกับคนที่มองความสำเร็จว่าเป็นเช่นจุดหมายปลายทางที่แน่นอน ซึ่งเป็นความคิดที่แตกต่างจากความหมายของการเดินทาง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่านักตั้งแคมป์อาจจะประสบความสำเร็จที่ไปถึงจุดที่ตั้งแคมป์ได้ แต่พวกเขาก็ไม่สามารถดำรงความสำเร็จไว้ได้หากไม่ปีนขึ้นไป การเจริญเติบโตและการพัฒนาตัวเองไปตลอดชั่วชีวิต คือคำอธิบายถึงการก้าวสูงขึ้น

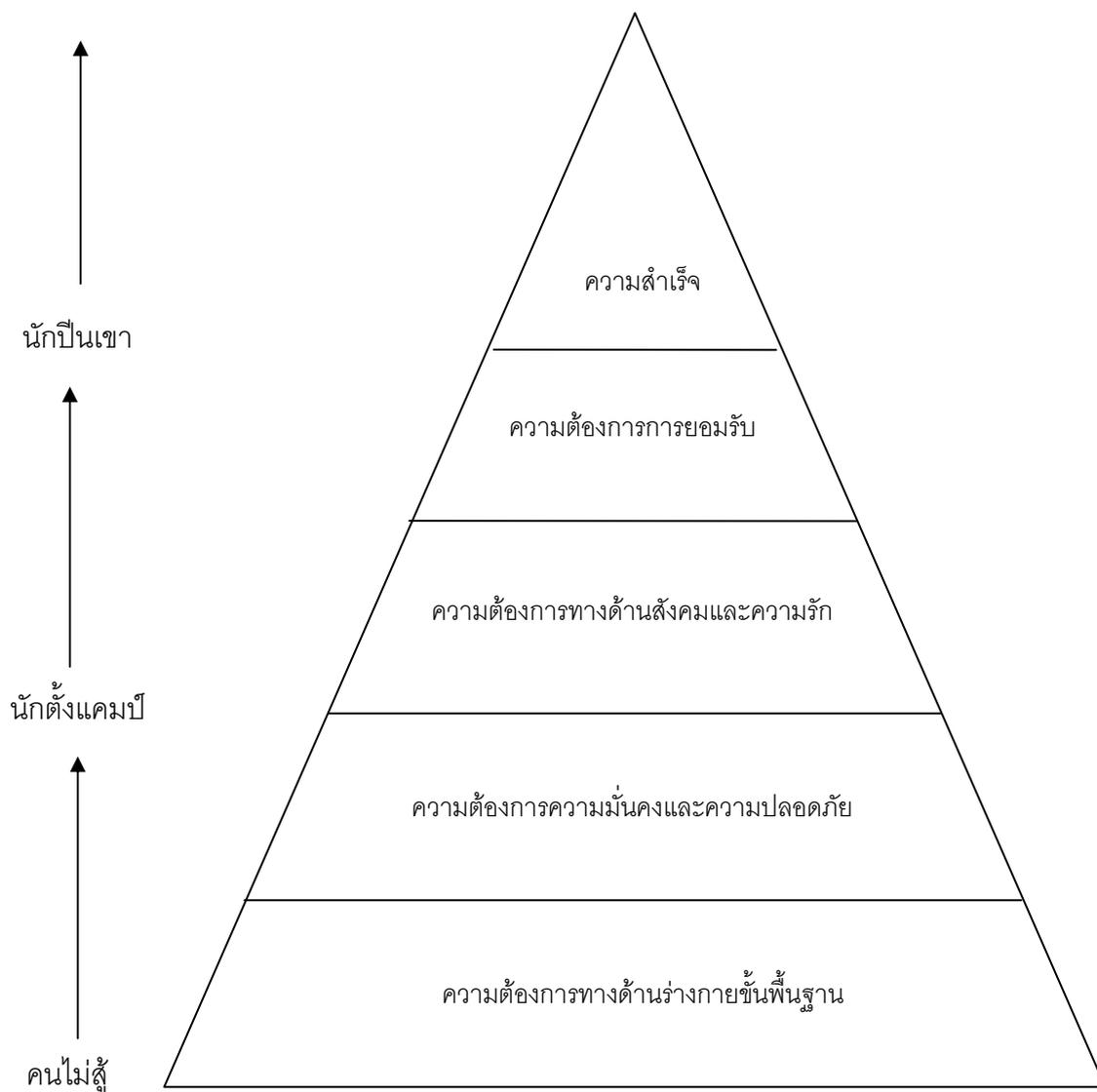
นักไต่เขา/นักปีนเขา/นักต่อสู้ (Climber)

คนที่ทุ่มเทตลอดทั้งชีวิต เพื่อการก้าวขึ้นไปสูงกว่าถูกเรียกว่า “นักปีนเขา” คนประเภทนี้ไม่คำนึงถึงพื้นฐานชีวิต ข้อได้เปรียบ ข้อเสียเปรียบ ความโชคร้ายหรือความโชคดี คนประเภทนี้ยังคงปีนขึ้นไป คนประเภทนี้เป็นผู้ทรงพลังหรือเรียกว่า “กระต่ายแห่งภูเขา” นักปีนเขาเป็นนักคิดที่เห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างสามารถเป็นไปได้ โดยไม่ปล่อยให้อายุ เพศ เชื้อชาติ ความไม่สมบูรณ์ของสภาวะร่างกายและจิตใจ หรืออุปสรรคอื่นใดเข้ามาขัดขวางเส้นทางสู่ความก้าวหน้า

หากนำลักษณะของบุคคล ทีม และองค์การ ทั้ง 3 ประเภทนี้ มาเปรียบเทียบกับ ทฤษฎีความต้องการเป็นลำดับขั้นของอับราฮัม มาสโลว์(Maslow's Hierarchy of Needs Theory) จะเห็นได้ชัดเจนจากแผนภาพที่ 2.2 ว่า คนไม่สู้ (Quitter) จะเป็นผู้ที่ยึดติดอยู่กับความต้องการพื้นฐานขั้นที่ 1 คือ ความต้องการทางด้านร่างกายขั้นพื้นฐาน และความต้องการพื้นฐานขั้นที่ 2 คือ ความต้องการความมั่นคงทางจิตใจและความปลอดภัยทางกาย สำหรับนักตั้งแคมป์(Camper) จะเป็นผู้ที่กล้ามากขึ้นกว่าคนไม่สู้ (Quitter) แต่ก็ยังยึดติดอยู่กับความสุขและความสบายซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีของมาสโลว์จะพบว่าอยู่ในช่วงของความต้องการขั้นที่ 3 คือ ความต้องการทางด้านสังคมและความรัก และความต้องการขั้นที่ 4 คือ ความต้องการได้รับการยอมรับจากทั้งผู้อื่น และตนเอง แต่สำหรับนักปีนเขา (Climber) จะเป็นคนกลุ่มเดียวเท่านั้นที่สามารถบรรลุศักยภาพของตนขั้นสูงสุดสู่ความต้องการขั้นที่ 5 คือ ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ เพื่อความสำเร็จ (Stoltz, 1997, pp.17-18)

แผนภาพที่ 2.2

แสดงการเปรียบเทียบระหว่างลักษณะของบุคคล ที่มั่งงาน และองค์การ ทั้ง 3 กลุ่ม
กับทฤษฎีความต้องการเป็นลำดับขั้นของอับราฮัม มาสโลว์

ที่มา: สตอลทซ์ (Stoltz, 1997, p.17)

ประเภทของอุปสรรคและความทุกข์ในชีวิต

สตอลท์ (Stoltz, 1997, pp.38-43) ได้นำเสนอแนวคิดที่ว่าอุปสรรคและความทุกข์ในชีวิตสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ อุปสรรคระดับสังคม (Societal Adversity) อุปสรรคและความไม่มั่นคงในการทำงาน (Workplace Adversity) และอุปสรรคในระดับบุคคล (Individual Adversity) ดังนี้

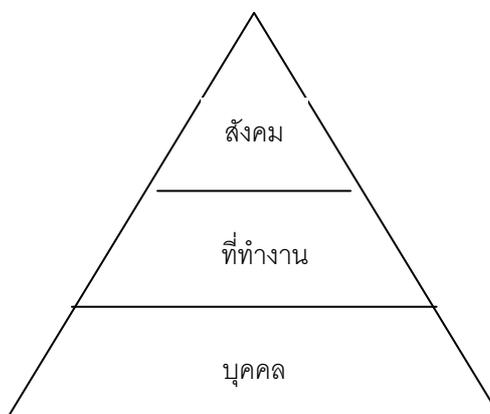
1. อุปสรรคระดับสังคม (Societal Adversity) คือ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นภายในระดับสังคมที่เราอยู่อาศัย เช่น กลัวความไม่ปลอดภัยจากอาชญากรรม ความตึงเครียดด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย ความอบอวลในครอบครัว ความเสื่อมถอยของศีลธรรมของคนในสังคม และการขาดศรัทธาในชนบทรวมเนียม รวมถึงระบบการศึกษา

2. อุปสรรคและความไม่มั่นคงในที่ทำงาน (Workplace Adversity) คือ ความไม่มั่นคงด้านอาชีพการงาน คนส่วนใหญ่ไปทำงานในแต่ละวันด้วยความคิดว่า “วันนี้จะเป็นอย่างไร จะมีอะไรเกิดขึ้นกับเขาหรือไม่” อาจเป็นเพราะในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อผู้ปฏิบัติงานเกิดขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็น Reengineering, Restructuring, Rightsizing, Revitalizing และ Decentralizing ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีสมมุติฐานว่าเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร เช่น ใช้พนักงานจำนวนน้อยลงแต่งานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กำหนดค่าใช้จ่ายต้นทุนด้านต่างๆ ลดลงแต่ได้ผลกำไรเพิ่มขึ้นแต่จะกระทบกับการจ้างงาน การเลิกจ้างงาน และการกำหนดอัตราค่าจ้างคนในสถานประกอบการด้วย

3. อุปสรรคในระดับบุคคล (Individual Adversity) เป็นส่วนที่ต้องได้รับความทุกข์ยากและอุปสรรคเป็นขั้นๆ มาจากสังคมและที่ทำงาน แต่ตัวบุคคลเองสามารถที่จะปรับเปลี่ยนโดยการสร้างวิกฤตให้เกิดขึ้นเป็นโอกาสขึ้นได้ โดยต้องพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคให้อยู่ในระดับที่สูงเพียงพอ

ทั้งนี้ สตอลท์ (Stoltz, 1997) ยังได้เปรียบเทียบอุปสรรคทั้ง 3 ประเภท เป็นรูปพีระมิดที่มีการทำงานจากยอดของสามเหลี่ยมลงมาตามฐาน ดังแผนภาพที่ 2.3 ซึ่งหมายถึงอุปสรรคที่เราต้องเผชิญเป็นผลมาจากอุปสรรคทางสังคม และอุปสรรคในการทำงาน แต่การเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขต้องเริ่มจากตัวบุคคล เพื่อให้ส่งผลขึ้นไปในระดับการงาน และสังคมในภาพรวม ดังนั้นบุคคลจึงต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคในระดับสูง

แผนภาพที่ 2.3
แสดงอุปสรรค 3 ระดับ

ที่มา: สตอลทซ์ (Stoltz, 1997, p.39)

ความสำคัญของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ)

ผลของการวิจัยเป็นเวลา 19 ปี และการประยุกต์ใช้เป็นเวลา 10 ปี คือการบุกเบิกครั้งสำคัญที่จะทำให้เราเข้าใจว่า จะต้องใช้อะไรเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งความสำเร็จทั้งในงานและในชีวิตของบุคคลนั้น ส่วนใหญ่ถูกกำหนดโดย AQ ของตนเอง (ธีระศักดิ์ กำบวรรณรักษ์, 2548 น.21)

- AQ บอกว่าบุคคลจะสามารถสกัดกั้น และเอาชนะวิกฤติได้ดีเพียงไร
- AQ ทำนายว่าใครจะก้าวผ่านวิกฤติไปได้ และใครจะถูกวิกฤตินั้นคุกคาม
- AQ ทำนายว่าใครจะทำได้เหนือความคาดหวัง และใครจะทำได้ตามที่คาดหวัง
- AQ ทำนายว่าใครจะยอมแพ้ และใครจะเอาชนะได้

นอกจากความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว ยังสามารถแบ่ง คุณสมบัติของ AQ ออกเป็น 3 รูปแบบ (Stoltz, 1998, p.58) คือ

1. AQ เป็นแนวคิดใหม่ที่ทำให้เข้าใจ และส่งเสริมในเรื่องของการประสบความสำเร็จให้กว้างขึ้น
2. AQ เป็นสิ่งวัดว่าคนแต่ละคน มีการตอบสนองต่ออุปสรรคและปัญหาอย่างไร ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ใต้จิตสำนึกที่ไม่เคยถูกตรวจสอบมาก่อน จึงเป็นครั้งแรกที่เราสามารถวัดสิ่งนี้ได้ เพื่อจะทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้

3. AQ มาจากพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ และเป็นเครื่องมือพัฒนาว่าเราจะตอบสนองต่ออุปสรรคอย่างไร และผลของมันจะเพิ่มประสิทธิภาพให้กับทั้งด้านส่วนตัวและงานอาชีพ เราสามารถเรียนรู้และประยุกต์ใช้ทักษะนี้ ทั้งแก่ตนเอง ผู้อื่น และองค์กรได้ ซึ่งสามารถแสดงการเชื่อมโยงของทั้ง 3 ส่วนข้างต้น ได้ดังแผนภาพที่ 2.4

แผนภาพที่ 2.4

แสดงความเชื่อมโยงของ AQ กับคุณสมบัติทั้ง 3 รูปแบบ ตามแนวคิดของสตอลท์

ที่มา : สตอลท์ (Stoltz, 1997, p.8)

AQ ไม่จำเป็นจะต้องใช้ในระดับตัวบุคคลอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังพบว่า แนวคิดนี้สามารถช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของทีมงาน สัมพันธภาพระหว่างกันระหว่างบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน วัฒนธรรม และสังคม ได้อีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น AQ ยังสามารถใช้เป็นสิ่งพยากรณ์ความสำเร็จของสิ่งต่างๆ ได้ถึง 17 อย่าง (Stoltz, 1997, p.9) ได้แก่

1. ผลการปฏิบัติงาน
2. แรงจูงใจ
3. การให้อำนาจแก่พนักงานผู้ปฏิบัติงาน
4. ความคิดสร้างสรรค์
5. การเพิ่มผลผลิต
6. การเรียนรู้

7. กำลังงาน
8. ความหวัง
9. ความสุข พลังชีวิต และความสนุกสนาน
10. สุขภาพอารมณ์
11. สุขภาพกาย
12. การยืนกราน เดินหน้าไม่ถดถอย
13. ความยืดหยุ่น
14. การพัฒนาตนเอง
15. ทัศนคติ
16. การมีอายุยืน
17. การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง

ในหัวข้อของ AQ หรือความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคนี้ พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร นักการเมืองคนสำคัญของประเทศไทย ได้เปิดประเด็นถึงหลักการและแนวคิดของ AQ ว่าการที่คนๆ นั้นจะเป็นผู้ประสบความสำเร็จหรือ Winners จะต้องเป็นคนที่มีมองเห็นโอกาส ทุกๆ ครั้งที่ปัญหา และในขณะเดียวกันผู้ที่พ่ายแพ้หรือผู้ไม่ประสบความสำเร็จ จะมองเห็นปัญหา ทุกๆ ครั้งที่มีโอกาส (คັນสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2544, น. 90-91)

ทั้งนี้ บุคคลสำคัญที่ประชาชนในประเทศไทยให้ความเคารพนับถืออีกท่านหนึ่ง คือ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี และรัฐบุรุษ ได้กล่าวในปาฐกถาเรื่อง “แนวทางพระราชดำริสู่การบริหารจัดการภาครัฐ” ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2549 มีใจความตอนหนึ่งที่สอดคล้องกับ AQ หรือความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ว่า ...ต้องบริหารด้วยความเฉียบขาดอย่างต่อเนื่อง อย่างเช่น พระราชนิพนธ์ เรื่อง พระมหาชนก ผู้บริหารจะต้องไม่กลัวลำบาก กลัวเหนื่อย ดำรงความมุ่งหมายอย่างกล้าหาญ กล้าเผชิญอุปสรรค และอดทนต่อความยากลำบาก... (สยาม เจริญอินทร์พรหม, 2549, น.90)

ดังนั้น ในสถานการณ์ที่สังคมและประเทศชาติกำลังประสบปัญหาต่างๆ มากมาย ดังเช่นทุกวันนี้ นักการเมืองในฐานะที่เป็นผู้บริหารบ้านเมือง เป็นบุคคลที่ประชาชนไว้วางใจให้เข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศชาติ นักการเมืองก็ต้องมีความอดทน พากเพียร และมีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคต่างๆ ให้ผ่านพ้นไปได้ในที่สุด โดยไม่ปล่อยให้ปัญหาและอุปสรรค คุกคามทำให้ประเทศชาติเสียหาย ดังนั้น ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค (AQ) จึงเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่นักการเมือง หรือบุคคลทุกระดับในประเทศพึงมี

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์

โกลแมน (Goleman, 1995, p.34) พบว่า ความสามารถทางเชาวน์ปัญญาสามารถอธิบายความสำเร็จของบุคคลได้สูงสุดเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่เหลืออีก 80 เปอร์เซ็นต์นั้นสามารถอธิบายได้ด้วยความสามารถอื่น รวมทั้งเชาวน์อารมณ์ด้วย ซึ่งไม่มีใครบอกได้ชัดเจนว่าความสามารถเหล่านั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง รู้แต่เพียงว่าความสามารถเหล่านี้มีความสำคัญมากกว่าเชาวน์ปัญญา นอกจากนี้โกลแมน (Goleman, 1998, pp.319-320) ยังแสดงความเชื่อมั่นว่าเชาวน์อารมณ์มีความสำคัญ ส่งผลต่อความสำเร็จในชีวิตเหนือกว่าเชาวน์ปัญญา และความชำนาญการด้านต่างๆ ถึง 2 เท่า ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โกลแมน เชื่อว่า เชาวน์อารมณ์มีความสำคัญเหนือกว่าเชาวน์ปัญญาถึง 4 เท่า ที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในวิชาชีพ

ฉัตรฤดี สุขปลั่ง (2543) ศึกษาผลของบุคลิกภาพกับเชาวน์อารมณ์ที่มีต่อคุณภาพการให้บริการตามการรับรู้ของหัวหน้างานของพนักงานส่วนหน้าของโรงแรมชั้นหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานส่วนหน้าของโรงแรม ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 252 คน พบว่า เชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพของการให้บริการ กล่าวคือพนักงานที่มีเชาวน์อารมณ์ในมิติทักษะทางสังคมสูงจะมีคุณภาพการให้บริการสูง

ชวณจิตร ฐระทอง (2544) ศึกษาเรื่อง เชาวน์ปัญญา เชาวน์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกขาย ในธุรกิจสรรพสินค้า ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าเชาวน์ปัญญาและองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคทุกด้านไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานขาย ส่วนองค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ทุกด้านและโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานขาย

คณิสสร ดวงพัตรา (2545) ทำการศึกษา บุคลิกภาพแบบ MBTI ระดับเชาวน์อารมณ์ และความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง : ศึกษาเฉพาะกรณีบริษัทอุตสาหกรรมการผลิตแห่งหนึ่ง พบว่าลักษณะส่วนบุคคลที่มีผลต่อเชาวน์อารมณ์ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และรายได้ ต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับเชาวน์อารมณ์ และยังพบว่า เชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

จุฑารัตน์ กมลศรีจักร (2546) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เชาวน์อารมณ์ กับ พฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลของนักศึกษา

พยาบาลวิทยาลัยพยาบาลกึ่งการุณย์ พบว่า ระดับเชาวน์อารมณ์ และพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลอยู่ในระดับสูง นักศึกษาที่อยู่ชั้นปีการศึกษาต่างกัน จะมีพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลต่างกัน อายุมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาล แหล่งทุนการศึกษาและภูมิลำเนาที่ต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาล แหล่งทุนการศึกษาและภูมิลำเนาที่ต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาล เชาวน์อารมณ์ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับชั้นปีการศึกษาสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลได้ร้อยละ 11.9

จากรวรรณ ทองวิเศษ (2546) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพัทลุง พบว่า เชาวน์อารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบด้านการรับรู้ และการควบคุมอารมณ์เพื่อส่งเสริมความงอกงามทางอารมณ์และสติปัญญาส่งผลต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรวรรณ หงษ์กิตติยานนท์ (2548) ศึกษาเรื่อง เชาวน์อารมณ์ ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค และการรับรู้รูปแบบการเรียนรู้ของพนักงานในโรงงานผลิตเครื่องมือแพทย์แห่งหนึ่ง พบว่า พนักงานที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเชาวน์อารมณ์มีระดับเชาวน์อารมณ์ และมีระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคสูงกว่าพนักงานที่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเชาวน์อารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พนักงานที่มีการรับรู้รูปแบบการเรียนรู้ต่างกันมีระดับเชาวน์อารมณ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับจริยธรรม

ฮิลล์ (Hill, 1992) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อจริยธรรมในการทำงานของพนักงาน กรุงเทพมหานคร รัฐเทนเนสซี ใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานจาก 158 องค์การ จำนวน 1,201 คน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลมีจริยธรรมในการทำงานแตกต่างกัน ได้แก่ ลักษณะของอาชีพ ระดับการศึกษา อายุ เพศ อายุการทำงาน และการให้อำนาจในการตัดสินใจ

ไนลส์ (Niles, 1994) ศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรมเรื่อง จริยธรรมในการทำงาน ในประเทศออสเตรเลียและศรีลังกา กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาชาวออสเตรเลีย 125 คน และ นักศึกษาชาวศรีลังกา 134 คน โดยใช้แบบสอบถามวัดจริยธรรมในการทำงานของออสเตรเลีย (Australian Work Ethic : AWE) ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์กับแบบสอบถามวัดจริยธรรมในการทำงานอื่นๆ อยู่ในระดับสูง ($r = .60$) จึงมีการยอมรับให้นำมาใช้วัดกลุ่มตัวอย่างทั้งสองชาติ ผลการวิจัย พบว่า เมื่อนิยามจริยธรรมในการทำงานว่าเป็นการเห็นคุณค่าการทำงานที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต พบว่าคะแนนเฉลี่ยของจริยธรรมในการทำงานอยู่ในระดับสูงทั้งสองชาติ แต่เมื่อตัดข้อคำถามบางส่วนออกแล้ว นิยามจริยธรรมในการทำงานว่าเป็นแรงจูงใจในความต้องการความมีอำนาจในการควบคุม พบว่า นักศึกษาศรีลังกามีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่านักศึกษาออสเตรเลีย

ณัฐวรรณ เทพพิทักษ์ (2544) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรม พฤติกรรมจริยธรรมและความเครียดในการทำงาน กรณีศึกษา บริษัทอิตูซู(ประเทศไทย) จำกัด กลุ่มตัวอย่าง 100 คน พบว่า ระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับระดับพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงานในทิศทางเดียวกัน และระดับพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ มีแนวโน้มมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกันกับความเครียดในการทำงาน

โชคดี จันทร์ทวงศ์ (2544) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมในการทำงาน เหตุผลเชิงจริยธรรม และจริยธรรมในการทำงาน กรณีศึกษาธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตรสำนักงานใหญ่ จำนวน 309 คน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อค่านิยมในการทำงาน เพศมีผลต่อเหตุผลเชิงจริยธรรม และอายุ อายุการทำงานมีผลต่อจริยธรรมในการทำงาน แต่ถ้าพิจารณาองค์ประกอบย่อย พบว่า เพศ อายุ อายุการทำงาน สถานภาพสมรส การศึกษา ลักษณะงาน มีอิทธิพลต่อค่านิยมในการทำงาน และจริยธรรมในการทำงานในองค์ประกอบย่อย ค่านิยมในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับจริยธรรมในการทำงาน

ธีระศักดิ์ กำบวรรณรักษ์ และเทพฤทธิ์ วิชญศิริ (2545) ศึกษาเรื่อง การศึกษา ความสัมพันธ์ ระหว่างการรับรู้การขาดจริยธรรมทางธุรกิจของผู้ประกอบการกับระดับความเครียด กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งประกอบกิจการขนาดกลางและขนาดเล็ก กิจการประเภทการให้บริการ การผลิต และการเกษตร จำนวน 795 คน ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ ผู้ประกอบการที่มีอำนาจในการตัดสินใจ จะมีแรงจูงใจในชีวิตสูง มีความภูมิใจในตัวเอง

และความสุขทางใจสูงกว่าผู้ประกอบการที่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญจริยธรรมธุรกิจด้านความซื่อสัตย์มากที่สุด ส่วนการทำธุรกิจเพื่อส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่ดีภายในชุมชน ความปรารถนาดีต่อชุมชน การไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ได้รับความสนใจน้อยที่สุด ระดับความเครียดส่วนใหญ่อยู่ในระดับปกติ แต่ผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจอย่างมีจริยธรรมจะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่ผลิตสินค้าที่เป็นอันตรายต่อส่วนรวม จะมีความเครียดต่ำ แต่ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจที่เน้นความยุติธรรม ผลิตสินค้าและบริการที่ยุติธรรม ไม่เอาเปรียบผู้บริโภคกลับมีความเครียดมากกว่าผู้ประกอบการที่มีจริยธรรมด้านความยุติธรรม

จุฑารัตน์ กมลศรีจักร (2546) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เซวาร์น อารมณ กับพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล เกื้อการุณย์ พบว่า ระดับเซวาร์นอารมณ และพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลอยู่ในระดับสูง นักศึกษาที่อยู่ชั้นปีการศึกษาต่างกัน จะมีพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลต่างกัน อายุมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาล แหล่งทุนการศึกษาและภูมิลำเนาที่ต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาล แหล่งทุนการศึกษาและภูมิลำเนาที่ต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาล เซวาร์นอารมณไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับชั้นปีการศึกษาสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลได้ร้อยละ 11.9

จารุวรรณ ทองวิเศษ (2546) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเซวาร์นอารมณกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพัทลุง พบว่า เซวาร์นอารมณกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบด้านการรับรู้ และการควบคุมอารมณ์เพื่อส่งเสริมความงอกงามทางอารมณ์และสติปัญญาส่งผลต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร (2547) ทำงานวิจัยส่วนบุคคลเรื่อง จริยธรรมของนักการเมือง ตามทัศนะของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับจริยธรรมของนักการเมือง ในระดับสูง โดยเห็นว่านักการเมืองควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ มีน้ำใจ เอื้อเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนมากที่สุด รองลงมาคือเห็นว่านักการเมืองควรปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเสมอต้นเสมอปลายทั้งก่อนเลือกตั้งและหลังเลือกตั้ง

และข้อที่ประชาชนสนใจน้อยที่สุด คือ บางครั้งงานในความรับผิดชอบของนักการเมืองมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องทำให้ให้นักการเมืองได้รับผลประโยชน์ต่างตอบแทนจากหน้าที่

ข้อประภา ปาจารย์พงษ์ (2548) ศึกษาเรื่องจริยธรรมในการทำงานและคุณภาพการให้บริการของพนักงาน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่าจริยธรรมในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการให้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังพบอีกว่าองค์ประกอบจริยธรรมในการทำงานด้านความรับผิดชอบต่อผู้เกี่ยวข้อง และการรักษาระเบียบวินัย สามารถทำนายคุณภาพการให้บริการได้ทั้งในส่วนพนักงานและผู้เช่า

วัลภา ทองเนียม (2549) ศึกษาการรับรู้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและจริยธรรมในการทำงานของตำรวจ : กรณีศึกษา เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรชั้นประทวน สังกัดกองกำกับการ 2 กองบังคับการตำรวจจราจร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า การรับรู้ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บังคับบัญชาโดยรวมมีความสัมพันธ์กับจริยธรรมในการทำงานของตำรวจ ที่ระดับนัยสำคัญ .01

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค

คาร์รอล เวค (Carol Dweck Quoted by Stoltz, 1998, p.58) ได้ศึกษาถึงพัฒนาการทางอารมณ์ (Emotional Development) พบว่ารูปแบบการตอบสนองต่ออุปสรรคและความยากลำบากของมนุษย์มีพื้นฐานและได้รับอิทธิพลมาจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู กลุ่มเพื่อน และบุคคลที่ใกล้ชิดกับบุคคลผู้นั้นในช่วงวัยเด็ก นอกจากนี้ยังค้นพบว่าครูมีอิทธิพลต่อความคิดของเด็กด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวเมื่อเด็กต้องเผชิญกับอุปสรรคหรือปัญหาเกิดขึ้น กล่าวคือสำหรับเด็กผู้หญิงจะถูกสอนมาว่าสาเหตุของความล้มเหลวจะเกิดขึ้นเพราะขาดความสามารถ ส่วนเด็กผู้ชายได้รับการสอนว่าสาเหตุของความล้มเหลวจะเกิดขึ้นเพราะขาดแรงจูงใจ ดังนั้นจึงควรมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความคิดนี้เพื่อเสริมสร้างให้คนมีแนวคิดที่ถูกต้องในการประสบความสำเร็จในอนาคตต่อไป

ชวนจิตร ฤทธิ์ทอง (2544) ศึกษาเรื่องเชาวน์ปัญญา เชาวน์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกขาย ในธุรกิจสรรพสินค้า ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าเชาวน์ปัญญาและองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคทุกด้านไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานขาย ส่วนองค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ทุกด้านและโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานขาย

นันทนุช ตั้งเสถียร (2546) ศึกษาเรื่อง บุคลิกภาพแบบ MBTI พฤติกรรมการเผชิญปัญหา และอัตราการขาดงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง พบว่าไม่มีความแตกต่างของระดับความสามารถในการเผชิญหรือฟื้นฟ้อุปสรรคหรือในด้านความเครียดในการทำงานระหว่างกลุ่มวิศวกรที่มีบุคลิกภาพแตกต่างกัน ระดับความสามารถในการเผชิญหรือฟื้นฟ้อุปสรรคไม่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสถานภาพสมรสและหน่วยงานที่ทำงานมีผลต่อระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค และความเครียดในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ลักษณะส่วนบุคคลด้านเพศจะมีผลต่อความเครียดในการทำงานเท่านั้น

นันทิยา วชิรลาภไพฑูรย์ (2547) ศึกษาเรื่อง การเพิ่มระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค โดยการเรียนรู้พฤติกรรมกรรมการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค : กรณีศึกษาเยาวชนกระทำผิดชาย พบว่า โปรแกรมการเรียนรู้ได้ผลดี กลุ่มทดลองมีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคในทุกมิติ และโดยรวมสูงขึ้นหลังการทดลอง และพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีผลต่อระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค

อรวรรณ หงษ์กิตติยานนท์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง เซาว์นอารมณ์ ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค และการรับรู้รูปแบบการเรียนรู้ของพนักงานในโรงงานผลิตเครื่องมือแพทย์แห่งหนึ่ง พบว่า พนักงานที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเซาว์นอารมณ์มีระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคสูงกว่าพนักงานที่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเซาว์นอารมณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพนักงานที่มีการรับรู้รูปแบบการเรียนรู้ต่างกันมีระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบของเซาว์นอารมณ์ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ญาณิกา สวัสดิพิงศา (2549) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเซาว์นอารมณ์ เหตุผลเชิงจริยธรรม และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ด้วยสมาธิ พบว่า ภายหลังจากฝึกสมาธิผู้ที่ได้รับการฝึกสมาธิมีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคสูงกว่าก่อนฝึกสมาธิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังพบว่า เซาว์นอารมณ์มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์ และฐิติมา วัฒนโสภาคี (2550) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างเซาว์นในการแก้ปัญหา เซาว์นอารมณ์ จริยธรรมธุรกิจ และความเครียดของผู้ประกอบการ

ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ประกอบการมีระดับเชาวน์ในการแก้ปัญหา ระดับเชาวน์อารมณ์ ระดับจริยธรรมธุรกิจ อยู่ในระดับสูง และมีระดับความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง และยังพบว่าเชาวน์ในการแก้ปัญหา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเชาวน์อารมณ์ และจริยธรรมธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบของเชาวน์ในการแก้ปัญหาทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ ด้านการควบคุม ด้านสาเหตุและความรับผิดชอบ ด้านผลกระทบ และด้านความทนทาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจริยธรรมธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เหตุผลในการตั้งสมมติฐาน

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงข้อมูล เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเชาวน์อารมณ์ จริยธรรม และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค สามารถสรุปงานวิจัยและตั้งสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

เหตุผลในการตั้งสมมติฐานที่ 1, 2 และ 3

จากการศึกษาของ ธีระศักดิ์ กำปรรณารักษ์ และฐิติมา วัฒนโสภาคศิริ (2550) เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ในการแก้ปัญหา เชาวน์อารมณ์ จริยธรรมธุรกิจ และความเครียดของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ประกอบการมีระดับเชาวน์ในการแก้ปัญหา ระดับเชาวน์อารมณ์ ระดับจริยธรรมธุรกิจ อยู่ในระดับสูง และมีระดับความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง และยังมีแนวคิดที่ช่วยส่งเสริมให้มีความสนใจในการวิจัยครั้งนี้คือ สุรศักดิ์ เทียมประเสริฐ (2540) ได้สรุปความคาดหวังของประชาชนต่อนักการเมืองว่า นักการเมืองเป็นผู้ที่ประชาชนให้การยอมรับ เชื่อถือ และไว้วางใจว่า เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ หรือผู้แทนของประชาชนในการใช้อำนาจหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความชอบธรรม ให้ทำหน้าที่แทนประชาชนในด้านต่างๆ เพื่อรักษาและดูแลผลประโยชน์ของประเทศชาติ

ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว เพราะนักการเมืองเป็นกลไกสำคัญของการบริหารปกครองบ้านเมืองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และความร่มเย็นในสังคม อีกทั้งการเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวพันกับคนหมู่มาก และในการทำงานมักมีปัญหามากมาย ดังนั้นการเป็นนักการเมืองที่ดีนั้น จึงต้องมีคุณลักษณะหลายอย่างประกอบกัน เพราะความรู้

ความสามารถ ไม่เพียงพอที่จะทำให้การแก้ปัญหาได้ นักการเมืองต้องมีเชาวน์อารมณ์สูง เพื่อที่จะสามารถควบคุมอารมณ์ ปรับอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีสติในการพิจารณาไตร่ตรองปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างสุขุมรอบคอบ รู้จักผิดชอบชั่วดี มีจริยธรรมในระดับสูงในการบริหาร บ้านเมือง ไม่กลัวลำบาก กล้าเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ก็จะสามารถเอาชนะปัญหาต่างๆ ไปได้ ส่งผลให้ประเทศชาติสงบสุขได้ และเป็นนักการเมืองที่ดีตามที่ประชาชนต้องการได้อีกด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานที่ 1, 2 และ 3 นี้ว่า

สมมติฐานที่ 1 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมีเชาวน์อารมณ์อยู่ในระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 3.68 ถึง 5.00)

สมมติฐานที่ 2 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมีจริยธรรมอยู่ในระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 5.01 ถึง 7.00)

สมมติฐานที่ 3 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคอยู่ในระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 3.68 ถึง 5.00)

เหตุผลในการตั้งสมมติฐานที่ 4

จากการศึกษาของ จุฑารัตน์ กมลศรีจักร (2546) ซึ่ง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล เชาวน์อารมณ์ กับ พฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล เกื้อการุณย์ พบว่า ระดับเชาวน์อารมณ์ และพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ ทองวิเศษ (2546) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์อารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพัทลุง พบว่า เชาวน์อารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังพบว่า องค์ประกอบด้านการรับรู้ และการควบคุมอารมณ์เพื่อส่งเสริมความงอกงามทางอารมณ์และสติปัญญาส่งผลต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ งานวิจัยของธีระศักดิ์ กำบรณารักษ์ และสุติมา วัฒนโสภาศิริ (2550) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างเชาวน์ในการแก้ปัญหา เชาวน์อารมณ์ จริยธรรมธุรกิจ และความเครียดของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร ยังพบว่า เชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจริยธรรมธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากงานวิจัยดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานที่ 4 นี้ว่า
สมมติฐานที่ 4 ชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจริยธรรม

เหตุผลในการตั้งสมมติฐานที่ 5

จากการศึกษาของ ชวนจิตร์ ฤทธิ์ทอง (2544) เรื่อง ชาวน์ปัญญา ชาวน์อารมณ์ และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าแผนกขาย ในธุรกิจสรรพสินค้า ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบของชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรวรรณ หงษ์กิตติยานนท์ (2548) เรื่อง ชาวน์อารมณ์ ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค และการรับรู้รูปแบบการเรียนรู้ของพนักงานโรงงานผลิตเครื่องมือแพทย์แห่งหนึ่ง พบว่า องค์ประกอบของชาวน์อารมณ์ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับ งานวิจัยของ ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์ และฐิติมา วัฒนโสภาคศิริ (2550) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างชาวน์ในการแก้ปัญหา ชาวน์อารมณ์ จริยธรรมธุรกิจ และความเครียดของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับชาวน์ในการแก้ปัญหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากงานวิจัยดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานที่ 5 นี้ว่า
สมมติฐานที่ 5 ชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค

เหตุผลในการตั้งสมมติฐานที่ 6

จากงานวิจัยของ ธีระศักดิ์ กำบรรณารักษ์ และฐิติมา วัฒนโสภาคศิริ (2550) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างชาวน์ในการแก้ปัญหา ชาวน์อารมณ์ จริยธรรมธุรกิจ และความเครียดของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ชาวน์ในการแก้ปัญหา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจริยธรรมธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังพบว่า องค์ประกอบของชาวน์ในการแก้ปัญหา ทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ ด้านการควบคุม ด้านสาเหตุ และความรับผิดชอบ ด้านผลกระทบ และด้านความทนทาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับจริยธรรมธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานที่ 6 นี้ว่า
สมมติฐานที่ 6 จริยธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกความสามารถในการเผชิญและฟื้น
 ฝ่อาอุปสรรค

เหตุผลในการตั้งสมมติฐานที่ 7

จุฑารัตน์ กมลศรีจักร (2546) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เชาวน์
 อารมณ์กับพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล
 เกื้อการุณย์ พบว่า ระดับเชาวน์อารมณ์ และพฤติกรรมจริยธรรมในการให้บริการพยาบาลอยู่ใน
 ระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ ทองวิเศษ (2546) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง
 เชาวน์อารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดกรม
 สามีศึกษา จังหวัดพัทลุง พบว่า เชาวน์อารมณ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม มีความสัมพันธ์กัน
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากงานวิจัยดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่า เชาวน์อารมณ์น่าจะ
 เป็นตัวทำนายจริยธรรมได้ นอกจากนั้นงานวิจัยของ ญาณิกา สวัสดิพิงศา (2549) เรื่อง การ
 พัฒนาเชาวน์อารมณ์ เหตุผลเชิงจริยธรรม และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่อาอุปสรรคด้วย
 สมมติ ได้สนับสนุนว่า เชาวน์อารมณ์มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่อา
 อุปสรรค และจากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเชื่อว่า เชาวน์อารมณ์กับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่อา
 อุปสรรคน่าจะใช้เป็นทำนายจริยธรรมได้

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานที่ 7 นี้ว่า
สมมติฐานที่ 7 เชาวน์อารมณ์และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่อาอุปสรรค
 อย่างน้อย 1 ตัวแปรสามารถทำนายจริยธรรมได้